

Utveckling av den sociala barn- och ungdomsvården m.m.

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens proposition 2006/07:129 Utveckling av den sociala barn- och ungdomsvården m.m. och två motioner innefattande sammanlagt 25 yrkanden som väckts med anledning av propositionen. Vidare behandlas ett drygt tjugotal motionsyrkanden från de allmänna motionstiderna 2005, 2006 och 2007.

I propositionen föreslås ett antal ändringar i reglerna om skydd och stöd för unga inom den sociala barn- och ungdomsvården. Förslagen syftar till att stärka barns och ungas ställning, att skapa förutsättningar för en säker och sammanhållen vård av barn och unga samt att denna vård ges i enlighet med kunskap och beprövad erfarenhet.

Lagändringarna innebär bl.a. att socialnämndens ansökan om vård enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) ska innehålla uppgift om hur och vilket slags information som lämnats den unge samt den unges inställning. För barn och unga som vårdas i ett hem för vård eller boende eller i ett familjehem gäller vidare att en genomförandeplan ska upprättas. Dessutom får ett barn inte placeras i ett enskilt hem som vid upprepade tillfällen tar emot barn för tillfällig vård (jourhem) eller i ett familjehem om inte förhållandena i hemmet är utredda av en socialnämnd. Statens institutionsstyrelse ges vidare utökade möjligheter till provtagning för att kontrollera alkohol- eller drogpåverkan hos dem som vårdas i särskilda ungdomshem.

Utskottet tillstyrker förslagen i propositionen och avstyrker samtliga motioner.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 april 2008.

I betänkandet finns 14 reservationer (v, mp) och 1 särskilt yttrande (s).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	8
Propositionens huvudsakliga innehåll	8
Utskottets överväganden	10
En samlad lagstiftning för den sociala barn- och ungdomsvården	10
Barns och ungas rätt till information m.m.	12
Familjecentraler och familjecentralsliknande verksamheter	15
Genomförandeplan	19
Tydligare förutsättningar för familjehem	21
Utredning av familjehem m.m.	23
Insatser för barn som har både sociala och psykiatriska problem	26
Legitimation av socionomer	29
Strategiska insatser för kunskapsutvecklingen inom socialtjänsten	30
Nationellt riskbarncentrum	32
Ökade möjligheter till provtagning för att hålla de särskilda ungdomshemmen drogfria	33
En samordnad utveckling av den sociala tillsynen	35
Barn som bevittnat våld	38
Övriga frågor	39
Övriga lagförslag	42
Reservationer	43
1. Regionala och lokala barnombudsmän, punkt 2 (mp)	43
2. Barns och ungas rätt till information, punkt 3 (mp)	43
3. Utredning om familjerådslagsmodellen m.m., punkt 6 (mp)	44
4. Föräldrautbildning i genuspedagogik, punkt 7 (v)	45
5. Genomförandeplan, punkt 8 (v, mp)	45
6. Tydligare förutsättningar för familjehem, punkt 9 (mp)	46
7. Utredning av familjehem m.m., punkt 10 (mp)	47
8. Insatser för barn som har både sociala och psykiatriska problem, punkt 11 (mp)	48
9. Strategiska insatser för kunskapsutvecklingen inom socialtjänsten, punkt 13 (v)	48
10. Nationellt riskbarncentrum, punkt 14 (v, mp)	49
11. Ökade möjligheter till provtagning för att hålla de särskilda ungdomshemmen drogfria, punkt 15 (v)	49
12. En samordnad utveckling av den sociala tillsynen, punkt 16 (v)	50
13. En samordnad utveckling av den sociala tillsynen, punkt 16 (mp)	51
14. Barn som bevittnat våld, punkt 17 (mp)	52
Särskilt yttrande	53
Utvecklingen av den sociala barn- och ungdomsvården (s)	53
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	54
Propositionen	54
Följdmotioner	54

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2005	56
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2006	57
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2007	58
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	59

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

En samlad lagstiftning för den sociala barn- och ungdomsvården

1. Nationell handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården

Riksdagen avslår motion 2006/07:Fi244 yrkande 9.

2. Regionala och lokala barnombudsmän

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:So452 yrkande 6, 2007/08:So5 yrkande 3 och 2007/08:So493 yrkande 7.

Reservation 1 (mp)

Barns och ungas rätt till information m.m.

3. Barns och ungas rätt till information

Riksdagen antar

a) 3 kap. 5 § regeringens förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453),

b) 1 och 4 §§ regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga. Därmed bifaller riksdagen proposition 2006/07:129 i denna del och avslår motion 2007/08:So5 yrkande 4.

Reservation 2 (mp)

4. Barns rätt till egen kontakt med socialtjänsten

Riksdagen avslår motionerna 2007/08:So230 och 2007/08:So402 yrkande 4 i denna del.

Familjecentraler och familjecentralsliknande verksamheter

5. Föräldrautbildning m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:So222, 2006/07:So265 yrkande 3, 2006/07:So373, 2007/08:So284, 2007/08:So338 yrkandena 1 och 2 samt 2007/08:So412.

6. Utredning om familjerådslagsmodellen m.m.

Riksdagen avslår motion 2007/08:So5 yrkandena 5 och 6.

Reservation 3 (mp)

7. Föräldrautbildning i genuspedagogik

Riksdagen avslår motion 2005/06:So499 yrkande 4.

Reservation 4 (v)

*Genomförandeplan***8. Genomförandeplan**

Riksdagen antar 11 kap. 3 § andra stycket regeringens förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453). Därmed bifaller riksdagen proposition 2006/07:129 i denna del och avslår motionerna 2007/08:So4 yrkande 1 och 2007/08:So5 yrkandena 7 och 8.

Reservation 5 (v, mp)

*Tydligare förutsättningar för familjehem***9. Tydligare förutsättningar för familjehem**

Riksdagen avslår motionerna 2007/08:So5 yrkandena 9–11 och 2007/08:So405.

Reservation 6 (mp)

*Utredning av familjehem m.m.***10. Utredning av familjehem m.m.**

Riksdagen antar 6 kap. 6 § regeringens förslag till ändring i socialtjänstlagen (2001:453). Därmed bifaller riksdagen proposition 2006/07:129 i denna del och avslår motion 2007/08:So5 yrkandena 12–15.

Reservation 7 (mp)

*Insatser för barn som har både sociala och psykiatriska problem***11. Insatser för barn som har både sociala och psykiatriska problem**

Riksdagen avslår motion 2007/08:So5 yrkande 16.

Reservation 8 (mp)

*Legitimation av socionomer***12. Legitimation av socionomer**

Riksdagen avslår motion 2007/08:So422.

*Strategiska insatser för kunskapsutvecklingen inom socialtjänsten***13. Strategiska insatser för kunskapsutvecklingen inom socialtjänsten**

Riksdagen avslår motion 2007/08:So4 yrkande 2.

Reservation 9 (v)

*Nationellt riskbarncentrum***14. Nationellt riskbarncentrum**

Riksdagen avslår motionerna 2007/08:So4 yrkande 3 och 2007/08:So5 yrkande 17.

Reservation 10 (v, mp)

Ökade möjligheter till provtagning för att hålla de särskilda ungdomshemmen drogfria

15. Ökade möjligheter till provtagning för att hålla de särskilda ungdomshemmen drogfria

Riksdagen antar

- a) 17 a § regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga,
- b) regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:603) om verkställighet av slutna ungdomsvård. Därmed bifaller riksdagen proposition 2006/07:129 i denna del och avslår motion 2007/08:So4 yrkande 4.

Reservation 11 (v)

En samordnad utveckling av den sociala tillsynen m.m.

16. En samordnad utveckling av den sociala tillsynen

Riksdagen avslår motionerna 2007/08:So4 yrkandena 5–7 och 2007/08:So5 yrkande 18.

Reservation 12 (v)

Reservation 13 (mp)

Barn som bevittnat våld

17. Barn som bevittnat våld

Riksdagen avslår motion 2007/08:So5 yrkandena 1 och 2.

Reservation 14 (mp)

Övriga frågor

18. Samarbetssamtal

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:Sf432 yrkande 24 och 2005/06:So647 yrkande 2.

19. Barn i slutna samfund

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:So321 och 2006/07:So208.

20. Barn drabbade av sorg

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:So270 yrkande 2 och 2005/06:So695 yrkande 2.

21. Lagförslagen i övrigt

Riksdagen antar regeringens förslag till

- a) lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
- b) lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga,
- c) lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,

d) lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453),
i den mån lagförslagen inte omfattas av vad utskottet föreslagit
under punkterna 3, 8, 10 och 15. Därmed bifaller riksdagen proposi-
tion 2006/07:129 i denna del.

Stockholm den 15 november 2007

På socialutskottets vägnar

Kenneth Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Kenneth Johansson (c), Ylva Johansson (s), Cecilia Widegren (m), Magdalena Andersson (m), Christer Engelhardt (s), Marianne Kierkemann (m), Lars U Granberg (s), Jan R Andersson (m), Lennart Axelsson (s), Margareta B Kjellin (m), Catharina Bråkenhielm (s), Lars-Ivar Ericson (c), Thomas Nihlén (mp), Per Svedberg (s), Eva Olofsson (v), Maria Lundqvist-Brömster (fp) och Dan Kihlström (kd).

Redogörelse för ärendet

Till grund för förslagen i propositionen ligger bl.a. Sociala barn- och ungdomsvårdskommitténs slutbetänkande Källan till en chans – Nationell handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården (SOU 2005:81). I det följande avses med uttrycket kommittén Sociala barn- och ungdomsvårdskommittén.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslår regeringen ett antal ändringar i reglerna om skydd och stöd för barn och unga inom den sociala barn- och ungdomsvården. Förslagen syftar till att stärka barns och ungas ställning, att skapa förutsättningar för en säker och sammanhållen vård av barn och unga samt att denna vård ges i enlighet med kunskap och beprövad erfarenhet.

Socialnämndens ansökan om vård enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) ska innehålla uppgift om hur information lämnats och vilket slags information som lämnats den unge samt den unges inställning. För barn och unga som vårdas i ett hem för vård eller boende eller i ett familjehem ska en genomförandeplan upprättas. Socialnämndens skyldighet att tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas för barn som vårdats utanför hemmet tydliggörs.

Ett barn får inte placeras i ett enskilt hem som vid upprepade tillfällen tar emot barn för tillfällig vård (jourhem) eller i ett familjehem om inte förhållandena i hemmet är utredda av en socialnämnd. Endast om det finns särskilda skäl får ett barn vara placerat i jourhem längre tid än två månader räknat från den tidpunkt när nämndens utredning av barnets förhållanden avslutades. Om missförhållandena vid ett hem för vård eller boende är så allvarliga att det föreligger fara för barns liv, hälsa eller personliga säkerhet får länsstyrelsen utan föregående föreläggande förbjuda fortsatt verksamhet. Kommuner och landsting som driver hem för vård eller boende ska anmäla denna verksamhet till länsstyrelsen. Ett förtydligande görs av för vilken yrkesmässigt bedriven öppenvårdverksamhet tillstånd krävs från länsstyrelsen.

Statens institutionsstyrelse, SiS, får rätt att besluta att unga som vårdas i ett särskilt ungdomshem i samband med att de av olika skäl transporteras tillfälligt ska vistas i ett annat sådant ungdomshem. SiS får även utökade möjligheter till provtagning för att kontrollera alkohol- eller drogpåverkan hos dem som vårdas i särskilda ungdomshem.

Nya regler föreslås vad gäller bevarande och gallring av dokumentation i bl.a. enskilda verksamheter enligt socialtjänstlagen (2001:453, SoL) och lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Länsstyrelsernas tillsynsuppdrag avseende tvångsvård enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM) och LVU förtydligas genom ett tillägg i SoL.

En individuell vårdplan ska upprättas även för vuxna i hem för vård eller boende eller familjehem.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 april 2008.

Utskottets överväganden

En samlad lagstiftning för den sociala barn- och ungdomsvården

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om en nationell handlingsplan för den nationella barn- och ungdomsvården respektive om en utredning om lokala och regionala barnombudsmän.

Jämför reservation 1 (mp).

Propositionen

I propositionen anförs att det finns behov av att se över gällande bestämmelser till skydd och stöd för barn i utsatta situationer och anpassa dessa bestämmelser till den utveckling som skett sedan socialtjänstlagen (2001:453) och lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga trädde i kraft. I detta sammanhang bör det även prövas om det finns behov av att utveckla nya insatser som bygger på olika grad av samtycke från den enskilde. För att tydliggöra samhällets ansvar för att skydda och stödja barn i socialt utsatta situationer bör det övervägas att sammanföra bestämmelser för skydd och stöd till sådana barn i en lagstiftning. Regeringen avser att ge en särskild utredare ett sådant uppdrag.

Enligt propositionen finns det stora förväntningar på att den sociala barn- och ungdomsvården ska kunna förhindra att barn far illa. Socialtjänstlagen bygger på frivillighet och samtycke. När föräldrar tackar nej till erbjudna insatser i familjen är det i dag endast med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) som åtgärder kan genomföras utan samtycke – och då handlar det i regel om att omhänderta barnet och placera det utanför det egna hemmet. Detta förhållande gör att socialtjänsten inte i alla situationer kan besluta om insatser som barn bedöms vara i behov av. I de verksamheter som möter barn i deras vardag och där personalen har skyldighet att anmäla till socialtjänsten om ett barn far eller riskerar att fara illa, men också inom socialtjänsten, skapas frustration när socialtjänsten inte kan förändra situationen för ett barn man känner oro för. Detta skapar också svårigheter att samverka för barnets bästa och gagnar inte det enskilda barnet som far eller riskerar att fara illa. Anledningen till detta kan delvis vara okunskap om vilka möjligheter som socialtjänsten enligt lagstiftningen har att ingripa med stöd till och skydd för ett barn men kan också handla om lagstiftningen i sig. Under de senaste 15 åren har kommunerna utvecklat olika slags verksam-

heter som erbjuder öppna insatser i kommunen. I vissa kommuner kan familjer söka sig till öppna verksamheter utan föregående utredning och beslut om bistånd medan andra kommuner inte erbjuder denna möjlighet.

Mot bakgrund av det ovan redovisade anför regeringen att det behövs en översyn av bestämmelserna som rör stöd till och skydd för barn och unga i socialtjänstlagen så att de anpassas till den utveckling av den sociala barn- och ungdomsvården som skett under de 25 år som gått sedan socialtjänstlagen (1980:620) och LVU tillkom. Ett sådant uppdrag bör också omfatta behovet av tvingande åtgärder för barn och deras vårdnadshavare i situationer som är allvarliga för barnets hälsa och utveckling men inte tillräckligt allvarliga för vård med stöd av LVU. Samtidigt bör övervägas om det finns behov av en sammanhållen lagstiftning där alla bestämmelser som rör stöd till och skydd för barn och unga återfinns.

Motioner

I motion 2006/07:Fi244 av Göran Persson i Stjärnhov m.fl. (s) yrkande 9 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör lägga fram en nationell handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården. Motionärerna anför att ett förslag till nationell handlingsplan överlämnades till regeringen i oktober 2005 från en parlamentarisk utredning.

I motion So5 av Thomas Nihlén m.fl. (mp) yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om en utredning om lokala och regionala barnombudsmän. Enligt motionärerna bör den särskilda utredare som regeringen avser att tillsätta även få i uppdrag att se över hur stöd till barn i form av lokala och regionala barnombudsmän ska kunna utformas och komma med förslag på de ändringar som krävs för att möjliggöra detta. Yrkanden om lokala och regionala barnombudsmän framförs även i motion So493 av Thomas Nihlén m.fl. (mp) yrkande 7 och motion 2006/07:So452 av Thomas Nihlén m.fl. (mp) yrkande 6.

Utskottets ställningstagande

Det finns ett stort behov av en anpassning av gällande regler till dagens förhållanden. Det har nu gått drygt 25 år sedan socialtjänstlagen tillkom och drygt 15 år sedan LVU tillkom. Regeringen anför att det för att tydliggöra samhällets ansvar för att skydda och stödja barn i socialt utsatta situationer bör övervägas att sammanföra bestämmelser för skydd och stöd till sådana barn i en lagstiftning. Utskottet delar denna uppfattning och anser det mycket angeläget att behovet av en samlad lagstiftning på området utreds. Utskottet har erfarit att direktiv för en sådan utredning nu förbereds och beräknas vara klara inom kort.

Regeringen anför i propositionen att en handlingsplan med mål i enlighet med de förslag som ges i Sociala barn- och ungdomsvårdskommitténs slutbetänkande riskerar att skapa förvirring kring vilka mål som ska styra

den sociala barn- och ungdomsvården, detta eftersom en handlingsplan bör innehålla klart och tydligt formulerade mål som är mätbara och tidsbegränsade. Utskottet delar denna bedömning och avstyrker därför motion 2006/07:Fi244 (s) yrkande 9.

Utskottet anser att frågan om inrättande av lokala och regionala barnombudsmän bör hanteras på lokal och regional nivå. Frågeställningen är således inte en fråga för regering och riksdag. Motionerna 2006/07:So452 (mp) yrkande 6, So5 (mp) yrkande 3 och So493 (mp) yrkande 7 avstyrks därför.

Barns och ungas rätt till information m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag att det i lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) och i socialtjänstlagen införs bestämmelser som ger barn och unga rätt att få relevant information. Riksdagen bifaller även regeringens förslag om att socialnämndens ansökan om vård enligt LVU ska innehålla en redogörelse för hur relevant information lämnats till den unge, för vilket slags relevant information som lämnats samt för den unges inställning. Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en utredning vad gäller barns inflytande och delaktighet. Vidare avslår riksdagen motionsyrkanden om barns rätt till en egen kontakt inom socialtjänsten.

Jämför reservation 2 (mp).

Propositionen

Regeringen föreslår i propositionen att det i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga och i socialtjänstlagen (2001:453) (SoL) införs bestämmelser som ger barn och unga rätt att få relevant information.

Regeringen anför att det i 1 § LVU och 3 kap. 5 § SoL finns bestämmelser om att barnets eller den unges inställning så långt möjligt ska klarläggas och att hänsyn ska tas till barnets eller den unges vilja med beaktande av hans eller hennes ålder och mognad. En välgrundad inställning förutsätter att personen i fråga har fått relevant information i så stor utsträckning som möjligt. Det kan därför synas självklart att den unge ska få information av betydelse för honom eller henne om inte informationen är olämplig med beaktande av den unges ålder och mognad. Tillsynen har visat att det trots en pågående utveckling i positiv riktning på sina håll fortfarande brister när det gäller att samtala med barn inom den sociala barn- och ungdomsvården bl.a. för att ge dem information. En pojke eller flicka som är i kontakt med socialtjänsten bör få information och bli delaktig i det som pågår och planeras och som har med hennes eller hans

situation att göra. Information bör ges så tidigt som möjligt, dels för att information kan lugna den unge i en obekant och kanske skrämmande situation, dels för att den unge ska kunna ge uttryck för sin inställning tidigt i processen.

I propositionen anförs vidare att det i de föreslagna bestämmelserna stadgas att barn och unga ska få relevant information, inte att de ska få ta del av all information i ärendet. Det finns hinder och intressen av sådan natur att de är överordnade barns och ungas rätt att ta del av information och som därför medför att socialnämnderna inte behöver eller ska ge information i de fallen. Ett sådant hinder kan vara att ett barns vårdnadshavare inte samtycker till att barnet har kontakt med socialnämnden och barnet inte har rätt att självt föra sin talan. Så länge vårdnadshavarens rätt att bestämma över barnet i detta avseende är absolut är socialnämnden i dessa fall i praktiken förhindrad att informera barnet.

I propositionen föreslås också att socialnämndens ansökan om vård enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga ska innehålla en redogörelse för hur relevant information lämnats till den unge, för vilket slags relevant information som lämnats samt för den unges inställning.

Motioner

I motion So5 av Thomas Nihlén m.fl. (mp) yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om en utredning vad gäller barns inflytande och delaktighet. Motionärerna anser att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att t.ex. tillsammans med Barnombudsmannen ta fram metoder och riktlinjer för att öka barns och ungas delaktighet i och inflytande över sitt eget liv när de är omhändertagna av samhället.

I motion So230 av Agneta Berliner (fp) begärs ett tillkännagivande om att socialtjänsten ska kunna utreda och ha kontakt med ett barn utan att en potentiellt farlig förälder får information.

I motion So402 av Solveig Hellquist (fp) yrkande 4 i denna del, begärs ett tillkännagivande om att barn i undantagsfall ska ha rätt till en egen kontakt med socialtjänsten utan att förälder informeras.

Gällande rätt och pågående arbete

Enligt 11 kap. 5 § socialtjänstlagen ska handläggning av ärenden som rör enskilda samt genomförande av beslut om stödinsatser, vård och behandling dokumenteras. Dokumentationen ska utvisa beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse.

Utskottet har senast i *betänkande 2005/06:SoU31 Socialtjänst, prot. 2005/06:132–133* behandlat motioner om möjligheten att utreda barns och ungas situation utan vårdnadshavarens kännedom. Motionerna har därvid företrädesvis rört situationer kopplade till den s.k. hedersproblematiken. I betänkanden anförde utskottet i sin bedömning följande (s. 51).

I motionerna – – föreslås att socialtjänsten, i situationer när unga behöver skyddas från sina föräldrar, bör ges möjlighet att bedriva en utredning utan föräldrarnas kännedom. Utskottet har förståelse för de problem som beskrivs i motionerna men anser att det av rättssäkerhetsskäl i nuläget inte bör göras avsteg från principen om att föräldrar alltid ska informeras om att en utredning pågår. Som redan tidigare nämnts finns det dock i sådana sammanhang ett antal åtgärder som socialnämnden kan vidta för att förhindra att barn far illa av det skälet att föräldrarna informeras. Utskottet konstaterar att problemet uppmärksammades i betänkandet *Källan till en chans – Nationell handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården* (SOU 2005:81), men att frågan inte togs upp av kommittén då en lösning skulle komma att kräva åtgärder även utanför den sociala barn- och ungdomsvårdens område. Kommittén menade att frågan var angelägen och att den borde hantearas i särskild ordning. Utskottet avser att fortsätta följa utvecklingen på området och vid behov återkomma till frågan. Riksdagen bör inte nu ta något initiativ. Motionerna avstyrks.

Utredningen om beslutanderätten vid gemensam vårdnad har i sitt betänkande *Beslutanderätt vid gemensam vårdnad m.m.* (SOU 2007:52) föreslagit bl.a. en möjlighet för socialnämnden att genomföra samtal i barnavårdsutredningar utan vårdnadshavarens samtycke. I betänkandets sammanfattning anför utredaren följande.

Min bedömning är att socialnämnderna behöver bättre möjligheter att få till stånd samtal med barn i utredningar, främst i s.k. barnavårdsutredningar, i de fall då barnet bör höras. Jag anser att vårdnadshavaren inte bör få bestämma över frågan om företrädare för nämnden ska få tala med barnet. I socialtjänstlagen ska därför anges att samtal med barnet får genomföras utan vårdnadshavarens samtycke. Denna rätt bör gälla samtliga utredningar som rör barn.

Vidare framgår i betänkandet att en ledstjärna för utövandet av nämndens rätt till samtal med barnet utan vårdnadshavarens samtycke dock måste vara att ett sådant samtal bedöms vara förenligt med barnets bästa. I sammanhanget bör även artikel 12 i barnkonventionen uppmärksammas, av vilken framgår att konventionsstaterna ska tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet, varvid barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

Betänkandet är för närvarande föremål för remissbehandling.

Utskottets ställningstagande

Tillsynen har visat att det trots en pågående utveckling i positiv riktning på sina håll fortfarande brister när det gäller att bl.a. ge barn information vid samtal inom den sociala barn- och ungdomsvården. Utskottet anser att

det är viktigt att barn och unga som är i kontakt med socialtjänsten får information och blir delaktiga i det som pågår och planeras och som har med deras situation att göra. Information bör ges så tidigt som möjligt, dels för att information kan lugna den unge i en obekant och kanske skrämmande situation, dels för att den unge ska kunna ge uttryck för sin inställning tidigt i processen. Även om barn och unga i praktiken ofta får information från socialnämnden när deras situation utreds saknas det för närvarande bestämmelser i socialtjänstlagen och LVU som garanterar dem denna rätt. Utskottet anser det därför värdefullt att bestämmelser nu införs som ger barn och ungdomar rätt att få relevant information. Utskottet tillstyrker därför regeringens förslag i denna del. När det är fråga om vård enligt LVU ser utskottet även positivt på att ansökan ska innefatta en dokumentation av hur information lämnats, vilken relevant information som lämnats samt den unges inställning. Utskottet tillstyrker följaktligen propositionens lagförslag även i denna del. Genom de förslag som nu lämnas ökas barns och ungas delaktighet och inflytande över sina liv. Utskottet anser att detta är mycket positivt. Något tillkännagivande till regeringen om att en utredning ska tillsättas som gäller barns inflytande och delaktighet är dock inte nödvändigt. Motion So5 (mp) yrkande 4 avstyrks därför.

Utskottet har tidigare behandlat frågeställningar gällande barns rätt till kontakt med socialtjänsten utan att vårdnadshavaren informeras. Utskottet har stor förståelse för frågeställningen och anser att de fall där en s.k. hedersproblematik föreligger är ett exempel på fall där det kan vara viktigt att barnet eller den unge har rätt till en egen kontakt med socialtjänsten. Utskottet ser positivt på att frågan har behandlats i ett utredningsbetänkande (SOU 2007:52). Beredningen av betänkandet bör dock inte föregripas varför motionerna So230 (fp) och So402 (fp) yrkande 4 i denna del avstyrks.

Familjecentraler och familjecentralsliknande verksamheter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår, bl.a. med hänvisning till pågående arbete på området, motioner om bl.a. föräldrautbildning och att en översyn bör göras av familjerådslagsmodellen. Jämför reservationerna 3 (mp) och 4 (v).

Propositionen

I propositionen anförs att det är angeläget att föräldrastöd kan erbjudas kontinuerligt under barnets hela uppväxt. Ett sätt att organisera föräldrastöd är genom familjecentraler. Socialstyrelsen har därför fått i uppdrag att

kartlägga familjecentraler och familjecentralsliknande verksamheter och att sammanställa befintliga utvärderingar och rapporter om dessa verksamheter. Även internationella erfarenheter ska tas till vara.

I propositionen anförs vidare att föräldrar är de personer som har störst betydelse för sina barn och som därmed också påverkar barns och ungas hälsa mest. Studier visar att det finns en potentiell samhällsekonomisk vinst i att satsa på förebyggande arbete inom de generella verksamheterna för barn och unga, inte minst mot bakgrund av att de selektiva insatser som behövs senare, om problem inte förebyggs, är så kostsamma. Mycket talar för att samhället får höga kostnader på längre sikt i de fall psykisk ohälsa inte förebyggs hos barn och unga. Det är enligt regeringen angeläget att föräldrar kontinuerligt får stöd i sin föräldraroll under barnets hela uppväxt.

Regeringen anför att ett sätt att organisera föräldrastöd är genom familjecentraler. Dessa verksamheter arbetar främst hälsofrämjande med generella, tidigt förebyggande och stödjande insatser. Kännetecknande för flertalet av familjecentralerna är att huvudmännen, t.ex. kommuner och landsting, samordnar sina resurser för att möjliggöra en tvärprofessionell samverkan mellan mödrahälsovård, barnhälsovård, öppen förskola och socialtjänst. Målet för familjecentralen är att utifrån hela familjens livssituation främja en god hälsa hos barn och föräldrar genom att finnas tillgänglig som nära mötesplats; stärka det sociala nätverket runt barn och föräldrar; skapa arbetsformer där föräldrar och barn är delaktiga; erbjuda lättillgängligt stöd; vara ett kunskaps- och informationscentrum och utveckla god service.

Enligt regeringen saknas det i dag samlad kunskap om det faktiska antalet familjecentraler som finns i landet, vilka verksamheter som ingår i familjecentralerna samt hur de är organiserade och finansierade. Det saknas också en sammanställning av erfarenheter från internationell forskning om verksamheter med liknande syfte. Regeringen anser att det inte är möjligt att i efterhand utvärdera familjecentralernas pågående verksamhet – det torde snarare handla om att ställa samman den kunskap om deras arbete som finns både nationellt och internationellt. Regeringen gav den 7 juni 2007 Socialstyrelsen i uppdrag att kartlägga och sammanställa befintlig kunskap om familjecentraler och om familjecentralernas betydelse (S2007/5344/ST). Även internationella erfarenheter inom området ska tas till vara. Uppdraget ska redovisas senast den 1 april 2008. En sådan kunskaps-sammanställning utgör ett värdefullt underlag för att på ett evidensbaserat sätt kunna utveckla ett väl fungerande föräldrastöd som kan ges under hela barnets uppväxt.

Motioner

I motion So5 av Thomas Nihlén m.fl. (mp) yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om tillägg till utredningen om familjecentraler angående en översyn av familjerådslagsmodellen. Motionärerna anser att det i det uppdrag om familjecentraler och deras betydelse som ges till Socialstyrelsen också bör ingå en uppföljning av familjerådslag. Om det fortfarande kvarstår hinder bör förslag ges angående på vad sätt de kan undanröjas. Socialstyrelsen bör också återkomma med förslag på hur modellen bättre skulle kunna implementeras i socialtjänstens arbete. I yrkande 6 begärs ett tillkännagivande om uppdrag till Socialstyrelsen att även utvärdera tillämpningen av 6 kap. 5 § socialtjänstlagen. Motionärerna anser att det behöver göras en uppföljning av hur socialtjänsten förhåller sig till bestämmelsen att det när ett barn placeras i första hand ska övervägas om barnet kan tas emot av någon anhörig eller annan närstående.

I motion 2005/06:So499 av Lars Ohly m.fl. (v) yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om att möjligheten för blivande föräldrar att erbjudas utbildning i genuspedagogik ska ses över.

I motion So412 av Kerstin Engle (s) begärs ett tillkännagivande om behovet av föräldrautbildning. Motionären anför att regeringen bör ta initiativ för att uppmuntra kommuner eller landsting att genomföra föräldrautbildningar. Ett likalydande yrkande framförs av samma motionär i motion 2006/07:So222 (s).

I motion So284 av Else-Marie Lindgren (kd) begärs ett tillkännagivande om att stimulera uppbyggnaden av familjecentraler. Ett likalydande yrkande framförs av samma motionär i motion 2006/07:So373.

I motion So338 av Kjell Eldensjö (kd) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om allmänna föräldrautbildningar. Motionären anser att kommunernas ansvar bör utvidgas till att även omfatta föräldrautbildning för föräldrar med barn i förskole- och skolålder. I yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om allmänna äktenskaps- och relationsutbildningar. Enligt motionären bör kommunerna ges ett obligatoriskt ansvar för att äktenskaps- och relationsutbildningar erbjuds, även om detta inte behöver innebära att kommunen genomför utbildningen. Även i motion 2006/07:So265 av Mikael Oscarsson och Alf Svensson (båda kd) yrkande 3 framförs ett yrkande om att föräldrar bör erbjudas föräldrautbildning och relationsutbildning.

Bakgrund

I *budgetpropositionen för 2008* (prop. 2007/08:1 utg.omr. 9 s. 77) anför regeringen att det är viktigt att kunskapen om olika metoder för föräldrastöd ökar i kommunerna. Regeringen påpekar att Statens folkhälsoinstitut utifrån sin rapport *Nya verktyg för föräldrar – förslag till nya former av föräldrastöd* (R 2004:49) spridit kunskap om metoder för föräldrastöd genom bl.a. webbplatser, seminarier och skriftligt material.

På Socialstyrelsens hemsida anförs under rubriken Socialtjänsten i Sverige, Social barnavård bl.a. följande om familjerådslag.

Familjerådslag bygger på synen att den utvidgade familjen är bäst skickad att hitta lösningar och att familjen har rätt att påverka åtgärderna när barn far illa. Metoden ersätter delvis den traditionella barnavårdsutredningen. En utredning görs, men den avslutas inte med förslag till beslut utan med frågor för den utvidgade familjen att ta ställning till vid familjerådslaget.

Familjerådslagsmodellen, som prövats på försök i tio kommuner, fick ett svagt genomslag i det vardagliga sociala arbetet. En förklaring till att så få familjerådslag genomfördes var att åtta av tio föräldrar tackade nej till erbjudandet om familjerådslag. Andra vanliga skäl till att få rådslag genomfördes var att socialsekreterarna hade svårt att överlämna kontrollen till familjen eller samordnaren för rådslaget och att socialsekreteraren misstrodde familjens möjligheter.

I den senaste utvärderingsrapporten har en treårig uppföljning gjorts av närmare 100 barn efter det att familjerådslag genomförts (Sundell, 2002). Dessa barn jämfördes med en slumpvis utvald grupp barn och unga som varit föremål för traditionella utredningar. Barnen i familjerådslag hade oftare en allvarigare problematik än jämförelsegruppen. Bland annat hade 56 procent av barnen i rådslagsgruppen utsatts för vanvård/försummelse jämfört med 26 procent i jämförelsegruppen. När denna skillnad kontrollerats statistiskt framkom bl.a. följande:

Knappt hälften av barnen i bägge grupperna hade återaktualiserats på grund av föräldrars bristande omsorgsförmåga. Återaktualisering på grund av misstankar om föräldrars övergrepp var dubbelt så vanlig i familjerådslagsgruppen (21 procent) som i jämförelsegruppen (11 procent).

Av de traditionellt utredda barnen hade 21 procent vid något tillfälle under treårsperioden varit placerade utanför det egna hemmet. Det gällde för dubbelt så många (42 procent) av familjerådslagsbarnen.

Runt 3 procent av de traditionellt utredda barnen och 22 procent av familjerådslagsbarnen hade placerats hos släktingar. Tre av fyra barn som placerades i släktinghem efter den ursprungliga utredningen, omplacerades till familjehem eller institution.

Förväntningarna på familjerådslag har bara delvis infriats, men det är för tidigt att döma ut modellen. Kunskapen om vilka behandlingsmetoder som fungerar är begränsade. Socialtjänsten har mycket svårt att hjälpa dessa barn, och problemen är sådana att insatserna kanske måste vara mer eller mindre permanenta (Sundell, 2002).

Utskottets ställningstagande

Föräldrar är de personer som har störst betydelse för sina barn och som därmed också påverkar barns och ungas hälsa mest. Studier har visat att det finns en potentiell samhällsekonomisk vinst i att satsa på förebyggande arbete inom de generella verksamheterna för barn och unga. Utskottet delar därför regeringens uppfattning att det är angeläget att föräldrastöd kan erbjudas kontinuerligt under ett barns hela uppväxt.

Utskottet välkomnar det arbete som regeringen initierat för att erhålla mer kunskap om familjecentraler och dessas verksamhet. Utskottet vill härvid framhålla vikten av att det uppdrag som lämnats till Socialstyrelsen resulterar i en kartläggning som ger en så heltäckande bild av verksamheten som möjligt. Utskottet vill i detta sammanhang även lyfta fram det viktiga arbete rörande föräldrastöd som genomförs av Statens folkhälsoinstitut.

Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att något tillkännagivande inte är nödvändigt med anledning av motionerna 2006/07:So222 (s), 2006/07:So265 (kd) yrkande 3, 2006/07:So373 (kd), So284(kd), So338 (kd) yrkandena 1 och 2 samt So412 (s). Motionerna avstyrks i den mån de inte är tillgodosedda med det anförda.

Utskottet ser positivt på familjerådslagsmodellen och anser att utvecklingen av modellen bör fortsätta även om alla förväntningar på den ännu inte infriats. Utskottet har noterat informationen på Socialstyrelsens hemsida. Utskottet anser dock inte att det ovan beskrivna utredningsuppdraget om familjecentraler bör kompletteras med att även omfatta en översyn av familjerådslagsmodellen. Motion So5 (mp) yrkande 5 avstyrks därför. När ett barn placeras för vård utanför det egna hemmet ska det, enligt 6 kap. 5 § socialtjänstlagen, alltid i första hand övervägas om barnet kan tas emot av någon anhörig eller annan närstående. Vad som är bäst för barnet ska dock enligt 1 kap. 2 § alltid beaktas. Utskottet anser att det är utomordentligt viktigt att bestämmelsen följs och har därför viss förståelse för de synpunkter som framförs i motion So5 (mp) yrkande 6 om att en utvärdering av tillämpningen av lagrummet bör göras. Utskottet är dock inte berett att föreslå något initiativ från riksdagens sida. Yrkandet avstyrks därför.

I motion 2005/06:So499 (v) yrkande 4 efterfrågas att möjligheten att erbjuda blivande föräldrar utbildning i genuspedagogik ses över. Utskottet anser inte att motionen bör föranleda något initiativ från riksdagens sida. Motionen avstyrks.

Genomförandeplan

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag att det i socialtjänstlagen införs en bestämmelse om att en plan för hur vården ska genomföras ska upprättas när ett barn vårdas i ett familjehem eller hem för vård eller boende. Riksdagen avslår motioner som bl.a. efterfrågar ytterligare regleringar av genomförandeplanens innehåll.

Jämför reservation 5 (v, mp).

Propositionen

Regeringen föreslår i propositionen att det i socialtjänstlagen (2001:453) införs en bestämmelse om att en plan för hur vården ska genomföras ska upprättas när ett barn vårdas i ett familjehem eller hem för vård eller boende.

I propositionen anförs att en barnvårdsutredning kan avslutas utan åtgärd eller mynna ut i ett förslag på insats för den pojke eller flicka som utredningen gäller. Om utredningens förslag är att barnet ska vårdas i ett annat hem än det egna ska enligt 11 kap. 3 § socialtjänstlagen (2001:453, SoL) en vårdplan upprättas för den vård som socialnämnden avser att ordna. Om utredningen resulterar i en ansökan om vård enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) ska vårdplanen utgöra en del av ansökan. Vårdplanen bygger på det material som samlats in och den analys som gjorts under utredningen. Vårdplanen redovisar de övergripande målen med en placering och ska också ta upp åtgärder och insatser som andra huvudmän har ansvar för. I förarbetena till 11 kap. 3 § (prop. 2000/01:80) uttalades att vårdplanen behöver kompletteras med en behandlingsplan som beskriver hur insatserna ska genomföras. Något uttryckligt krav på detta fördes dock inte in i lagstiftningen. För att göra det tydligt för samtliga som är berörda vid genomförandet av en planerad insats hur den ska genomföras och vilka delmål som ska uppnås är det angeläget att socialnämnden även upprättar en plan för detta. Detta bör vanligtvis ske efter det att vårdplanen tagits fram och då formerna för hur vårdplanen ska genomföras har konkretiserats. En sådan plan brukar i vissa sammanhang, liksom kommittén föreslår, kallas för behandlingsplan, men termen arbetsplan eller genomförandeplan används också. Regeringen instämmer med Socialstyrelsen m.fl. remissinstanser som anser att termen genomförandeplan på ett mer tydligt sätt uttrycker vad det är frågan om.

Motioner

I motion So4 av Eva Olofsson m.fl. (v) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att ge Socialstyrelsen i uppdrag att följa upp barn, unga och deras familjers delaktighet i genomförandeplanernas utförande. Motionärerna anför att de delar ett antal remissinstansers synpunkter att genomförandeplanen bör tas fram tillsammans med barnet eller den unge och hans eller hennes familj.

I motion So5 av Thomas Nihlén m.fl. (mp) yrkande 7 begärs ett tillkännagivande om tillägg till bestämmelsen i socialtjänstlagen angående genomförandeplan. Enligt motionärerna bör det framgå att genomförandeplanen så långt som möjligt bör upprättas tillsammans med barnet eller den unge samt hans eller hennes vårdnadshavare. I yrkande 8 begärs ett tillkännagivande om att det ska framgå av genomförandeplanen hur kontakt mellan syskon ska upprätthållas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar att bestämmelserna i socialtjänstlagen om upprättande av en vårdplan nu kompletteras med en uttrycklig bestämmelse om att även en plan för hur vården ska genomföras ska upprättas. Utskottet tillstyrker således förslaget till ändring av 11 kap. 3 § andra stycket socialtjänstlagen.

Socialstyrelsen använder redan termen genomförandeplan i sina allmänna råd Handläggning och dokumentation av ärenden som rör barn och unga (SOSFS 2006:12). Enligt de allmänna råden bör det av genomförandeplanen framgå vilka mål som gäller för insatsen eller delar av den, när och hur insatsen ska genomföras, på vilket sätt pojken eller flickan och hans eller hennes föräldrar har utövat inflytande över planeringen, hur barnets behov av kontinuerliga kontakter med handläggaren ska tillgodoses, vilka personer som har deltagit i planeringen, när planen har fastställts samt när och hur den ska följas upp. Vidare bör det vid heldygnsvård framgå bl.a. hur barnets kontakt med föräldrar, andra vårdnadshavare och andra för barnet viktiga personer ska kunna tillgodoses. Utskottet noterar vidare att regeringen avser att i förordning närmare reglera vad genomförandeplanen ska innehålla.

Mot bakgrund av det anförda får motionerna So4 (v) yrkande 1 samt So5 (mp) yrkandena 7 och 8 anses åtminstone delvis tillgodosedda.

Tydligare förutsättningar för familjehem

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner som efterfrågar förbättringar av familjehemsvården respektive utvidgade uppdrag för planerade utredningar rörande familjehemsvården.

Jämför reservation 6 (mp).

Propositionen

I propositionen anføres att familjehemmens uppdrag behöver förtydligas. Ett arbete bör inledas för att ta fram grundläggande kriterier för bedömning av familjehem. Regeringen avser att tillsätta en särskild utredare med uppgift att utreda dessa frågor. Frågan om familjehemsföräldrars villkor inom socialförsäkringen bör behandlas av den utredning om socialförsäkringen som regeringen avser tillsätta. Villkoren för familjehemsföräldrars ersättning från arbetslöshetsförsäkringen bör också utredas.

Vidare anføres i propositionen att ett familjehem enligt 3 kap. 2 § socialtjänstförordningen (2001:937) är ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot ett barn för stadigvarande vård eller fostran och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt. När en placering blir aktuell ska

socialnämnden, enligt 6 kap. 5 § socialtjänstlagen, i första hand överväga om barnet kan tas emot av en anhörig eller annan närstående. Ett barn får inte utan socialnämndens medgivande eller beslut om vård tas emot för stadigvarande vård eller fostran i ett enskilt hem som inte tillhör någon av föräldrarna eller någon annan som har vårdnaden om barnet. Socialnämnden får vidare inte lämna medgivande eller fatta beslut om vård om inte förutsättningarna för vård i hemmet är utredda (6 kap. 6 § SoL). Under placeringstiden ska socialnämnden lämna råd, stöd och annan hjälp som familjehemmet behöver (6 kap. 7 § SoL). Socialnämnden betalar ersättning till familjehemmet i form av ett arvode och en omkostnadsersättning. Arvodet är en skattepliktig inkomst och beskattas som inkomst av tjänst. Arvodet är såväl sjukpennings- som pensionsgrundande, men berättigar inte till tjänstepension. Omkostnadsersättningen är vare sig sjukpenning- eller pensionsgrundande. Uppdraget som familjehem berättigar inte till arbetslöshetsersättning. Sveriges Kommuner och Landsting tar fram rekommendationer om storleken och villkoren för arvodes- och omkostnadsersättningar som stöd för socialnämnden när den avtalar om ersättningens storlek med familjehemmet.

Många barn som placeras har levt i en instabil miljö, varit utsatta för övergrepp och tidigare separationer från sina anhöriga. En placering kan ha föregåtts av en akut kris eller en längre tids svårigheter. Familjehemmet ska kompensera för de tidigare bristerna. Oavsett skälet till en placering ska familjehemmet kunna ge barnet det stöd han eller hon behöver och hantera olika situationer som kan uppkomma under placeringen. Detta ställer stora krav på familjehemmen och på den sociala barn- och ungdomsvården. Hemmen måste vara omsorgsfullt utredda, ges utbildning samt det stöd och den handledning som de behöver.

Regeringen anser också att det finns behov av att i det sammanhanget se över andra frågor som har med familjehemsvården att göra. Kommittén har behandlat några av dem, som behov av utbildning, innehåll i en sådan utbildning och handledning till familjehemmen, men inte klargjort begrepp eller lämnat tillräckligt underbyggda förslag vare sig till innehåll eller finansiering.

Motioner

I motion So5 av Thomas Nihlén m.fl. (mp) yrkande 9 begärs ett tillkännagivande om att utredningen angående familjehemsföräldrars villkor inom socialförsäkringen även bör hantera frågan om lön för arbetet som familjehemsförälder och hur de osäkra ekonomiska villkor som kan uppstå mellan placeringar kan undanröjas. I yrkande 10 begärs ett tillkännagivande med innebörd att utredningen om grundläggande kriterier för bedömning av familjehem även bör behandla frågan om handledning före barnets ankomst, under tiden och efter, samt med anledning av de biologiska föräldrarnas kontakt och besök. I yrkande 11 begärs ett tillkännagivande om

att utredningen om grundläggande kriterier för bedömning av familjehem även bör beakta behovet av särskild utbildning för familjehemsföräldrar. Att nya familjehemsföräldrar får grundutbildning och vid behov vidareutbildning borde, enligt motionärerna, vara en självklarhet.

I motion So405 av Solveig Hellquist m.fl. (fp) begärs ett tillkännagivande om insatser för att förbättra familjehemsvården. Motionärerna anför bl.a. att familjehem ska erbjudas regelbunden handledning och utbildning. Dessutom bör familjehemmet ha ett fungerande trygghetssystem vad gäller t.ex. a-kassa och sjukförsäkring.

Utskottets ställningstagande

För att ett familjehem ska kunna fullgöra sitt uppdrag på ett bra sätt är det givetvis viktigt att det föreligger tydliga förutsättningar för uppdraget. Utskottet noterar därför med tillfredsställelse att ett omfattande utredningsarbete nu planeras för att söka avhjälpa de otydligheter som uppdraget som familjehemsförälder kan vara förenat med.

Utskottet anser att omfattningen av de utredningsuppdrag som regeringen aviserar synes väl avvägd. Mot bakgrund av det anförda bör något initiativ inte tas med anledning av motion So5 (mp) yrkandena 9–11. Motion So405 (fp) får anses tillgodosedd.

Utredning av familjehem m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag att det i socialtjänstlagen införs en bestämmelse som tydliggör att det är en socialnämnd som ska utreda ett tilltänkt familjehem. Riksdagen bifaller vidare regeringens förslag att det i socialtjänstlagen införs en bestämmelse om att socialnämnden inte ska få placera ett barn i ett s.k. jourhem om inte förhållandena i det enskilda hemmet och förutsättningarna för vård i det är utredda av en socialnämnd. Riksdagen bifaller även regeringens förslag att, om det inte finns särskilda skäl, ett barn ska få vårdas i ett jourhem i högst två månader efter det att socialnämndens utredning avslutats.

Riksdagen avslår dels en motion som efterfrågar en utredning angående vissa ansvars- och rollfördelningsfrågor, dels en motion som vill reglera att det är socialnämnden som ska sluta avtal med familjehemmet. Riksdagen avslår vidare motioner som bl.a. yrkar avslag på förslaget om tidsgräns för vård i jourhem.

Jämför reservation 7 (mp).

Propositionen

Regeringen föreslår i propositionen att det i socialtjänstlagen (2001:453) införs en bestämmelse som tydliggör att det är en socialnämnd som ska utreda ett tilltänt familjehem.

I propositionen anförs att det för att ett barn ska kunna tas emot för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem som inte tillhör någon som har vårdnaden om honom eller henne krävs ett medgivande från socialnämnden eller ett beslut om vård. Socialnämnden får inte lämna medgivande till eller fatta beslut om vård i det enskilda hemmet om inte förutsättningarna för vård i det hemmet är utredda. Om det aktuella hemmet är beläget i en annan kommun ska nämnden informera och samråda med den kommunen innan den fattar sitt beslut. Av tillsynsrapporter och kontakter med socialtjänst, tillsynsmyndigheter och verksamheter som förmedlar familjehem framkommer, enligt kommittén, att det råder tveksamhet kring vem som har ansvar för att utreda familjehemmet. Mot denna bakgrund föreslår kommittén att socialtjänstlagen förtydligas på den punkten. I propositionen anförs vidare att socialnämnden alltid svarar för att det ärende som ska göras till föremål för ett beslut, oavsett om detta är ett beslut om placering av barn eller inte, är så utrett som dess beskaffenhet kräver. Utredningen ska vara vederhäftig och av tillräckligt god kvalitet för att kunna läggas till grund för beslutet. Det bör därför påpekas att oavsett vem som utför utredningen är det alltså alltid den beslutande nämnden som ansvarar för beslutet och därmed indirekt även för innehållet och kvaliteten i den utredning som ligger till grund för beslutet.

Regeringen föreslår vidare i propositionen att socialnämnden inte ska få placera ett barn i ett sådant enskilt hem som vid upprepade tillfällen tar emot barn för tillfällig vård och fostran (jourhem) om inte förhållandena i det enskilda hemmet och förutsättningarna för vård i det är utredda av en socialnämnd. Om det inte finns särskilda skäl ska ett barn få vårdas i ett jourhem i högst två månader efter det att socialnämndens utredning enligt 11 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453) om ingripande till barnets skydd eller stöd avslutats. Socialnämndens befogenhet att vid länsrätt ansöka om flyttningsförbud ska inte utökas till att avse även barn som vårdas i jourhem.

Socialnämndens medgivande krävs endast om ett barn ska tas emot för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem som inte tillhör någon av föräldrarna eller någon annan som har vårdnaden om honom eller henne. Socialnämnden medverkar dock ofta till att barn tas emot även tillfälligtvis i andra hem än det egna. Vad som ska anses vara ett jourhem finns i dag inte särskilt reglerat, men begreppet används allmänt och brukar avse ett enskilt hem som vid upprepade tillfällen under kortare tid, ej stadigvarande, tar emot barn för akuta placeringar på uppdrag av socialnämnden. Större kommuner eller kommuner i samverkan har ofta kontrakterade jourhem. Dessa är beredda att ta emot barn vid akuta placeringar under en begränsad tid. Familjerna utreds i många fall på samma sätt som familjehem och förutsätts ofta klara av att ta emot barn och familjer i kris. De

ska också orka med och klara av att hantera uppbrott när barnen flyttar. Det förekommer dock att jourhem inte alltid är utredda innan placeringen görs.

Det är den socialnämnd som beslutar om en placering av ett barn som ansvarar för att ärendet är så utrett som dess beskaffenhet kräver. Om den så önskar kan den dock som underlag för beslutet använda en utredning av hemmet som gjorts av en annan socialnämnd, t.ex. nämnden i den kommun där jourhemmet är beläget.

För att komma till rätta med alltför långvariga placeringar i jourhem föreslår regeringen en bestämmelse om att ett barn inte får vårdas i ett jourhem längre tid än två månader räknat från den tidpunkt då nämndens utredning om behovet av ingripande till barnets skydd eller stöd avslutades, om inte särskilda skäl föreligger. Särskilda skäl kan t.ex. vara att en process om vården av barnet pågår vid förvaltningsdomstol eller att det saknas ett lämpligt familjehem eller annan lämplig placeringsform där barnet kan placeras för stadigvarande vård och fostran. Det kan också handla om att barnet kan komma att flytta hem inom en kortare tid, att det finns en tilltänkt familj som kan ta emot barnet vid en något senare tidpunkt eller att behovet av en placering kommit upp i ett sent skede under utredningstiden. Beslutet om placeringen kan också ha fattats först när utredningen slutförts, och i sådana fall kan två månader vara en alltför kort tid för att nämnden ska kunna finna en mer varaktig lösning. Regeringen understrekar att barnets bästa alltid ska vara avgörande i bedömningar och beslut.

Motion

I motion So5 av Thomas Nihlén m.fl. (mp) yrkande 12 begärs ett tillkännagivande om en utredning angående ansvars- och rollfördelningen samt andra oklarheter mellan socialtjänsten och de verksamheter som rekryterar och stöder familjehemmen. Motionärerna pekar på att det i dag inte är ovanligt att det är andra verksamheter än kommunerna som rekryterar och förmedlar familjehem till kommunernas sociala barn- och ungdomsvård. I yrkande 13 begärs ett tillkännagivande om att det i socialtjänstförordningen bör införas en bestämmelse som reglerar att det är socialnämnden som ska sluta avtal med familjehemmet. I yrkande 14 yrkas att riksdagen avslår förslaget om en bortre tidsgräns för vård i ett jourhem. Vidare begärs i yrkande 15 ett tillkännagivande om att det är socialnämnden i jourhemskommunen som ska ansvara för utredningen av jourhemmet. Då det är vanligt att flera kommuner använder sig av samma jourhem bör det, enligt motionärerna, klargöras att det är socialnämnden i jourhemskommunen som ska ansvara för utredningen av jourhemmet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det är utomordentligt viktigt att det inte råder någon oklarhet om att det är socialnämnden som har att utreda ett tilltänkt familjehem. Utskottet välkomnar därför att det nu i socialtjänstlagen införs en uttrycklig bestämmelse härom. Utskottet delar dock inte bedömningen vare sig i motion So5 (mp) yrkande 12 om att en utredning bör se över vissa ansvars- och rollfördelningsfrågor eller den i yrkande 13 om att en komplettering av socialtjänstförordningen bör göras. Motionsyrkandena avstyrks.

Utskottet delar vidare regeringens bedömning att det bör säkerställas att inte bara familjehem utan även jourhem kan tillgodose de krav som ställs på kvalitet och säkerhet i vården. Utskottet tillstyrker följaktligen förslaget att det i socialtjänstlagen införs en bestämmelse om att jourhem ska utredas på motsvarande sätt som gäller för familjehem. Utskottet delar även regeringens uppfattning att en placering i ett jourhem, om inte särskilda skäl föreligger, inte bör bestå längre tid än två månader efter det att den s.k. barnvårdsutredningen slutförts. Utskottet tillstyrker således även regeringens förslag att en bestämmelse, 6 kap. 6 §, med detta innehåll införs i socialtjänstlagen. Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet även motion So5 (mp) yrkandena 14 och 15.

Insatser för barn som har både sociala och psykiatriska problem

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår, med hänvisning till det omfattande arbete som pågår på området, en motion som efterfrågar försök med fem samordnade verksamheter för barn med både sociala och psykiatriska problem.

Jämför reservation 8 (mp).

Propositionen

I propositionen anförts att en förutsättning för att pojkar och flickor som har både psykiatriska och sociala problem ska få insatser av god kvalitet är ett förbättrat samarbete mellan den sociala barn- och ungdomsvården och barn- och ungdomspsykiatrin. En nödvändig förutsättning för ett sådant samarbete är att tillgängligheten till barn- och ungdomspsykiatrin förbättras. Regeringen avser därför att förstärka vårdgarantin inom barn- och ungdomspsykiatrin.

Vidare anförts i propositionen att för att pojkar och flickor med sammanfattad problematik och med behov av samtidiga psykiatriska och sociala insatser ska tillförsäkras utredning och vård av tillräckligt god kvalitet behövs det en sammanhållen vård. Av budgetpropositionen för år 2007

framgår att regeringen avser att stärka vårdgarantin inom barn- och ungdomspsykiatri. Nationella psykiatrisamordningen har vidare föreslagit att den nationella vårdgarantin utökas så att det klart framgår att utredning ingår och att tidsgränserna för barn och ungdomar 0–20 år kortas. Barn och ungdomar ska få tid hos specialistpsykiatri inom 30 dagar, och behandling ska ha påbörjats inom 30 dagar efter beslut om behandling. Förslaget har nyligen remissbehandlats. För att kunna fastställa hur långa väntetiderna till barn- och ungdomspsykiatri är i nuläget och hur de sedan förbättras, krävs tydliga definitioner för olika skeenden, t.ex. när en behandling påbörjas och avslutas. En kartläggning av landstingens användning av definitioner och begrepp inom psykiatri är därför nödvändig för att också ge en samsyn hos landstingen när det gäller begrepp och definitioner. Regeringen har i juni 2007 beslutat om åtgärder i syfte att förbättra tillgängligheten till och öka kvaliteten i barn- och ungdomspsykiatri. Regeringen har också träffat en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting om formerna för en förstärkt vårdgaranti inom barn- och ungdomspsykiatri.

Motion

I motion So5 av Thomas Nihlén m.fl. (mp) yrkande 16 begärs ett tillkännagivande om försök med fem samordnade verksamheter för barn med både sociala och psykiatriska problem. Motionärerna pekar på att ett sätt att överbygga problemen med bristande samordning är att gå vidare med det förslag som den sociala barn- och ungdomsvårdskommittén lade fram om försök med fem samordnade verksamheter. Kommittén föreslog att bidrag ges till kommuner och landsting som gemensamt skapar och bedriver verksamhet med kvalificerad vård under en femårsperiod för barn som har både sociala och psykiatriska problem.

Aktuellt

I *budgetpropositionen för 2008* (prop. 2007/08:1 utg.omr. 9 s. 38) anförts att de resursförstärkningar som gjorts inom psykiatri under 2007 främst har varit inriktade på tillgänglighet, utbildning och generella kvalitetsförbättringar. Vidare har regeringen prioriterat satsningar mot den psykiska ohälsan hos barn och unga bl.a. genom att förbättra tillgängligheten inom barn- och ungdomspsykiatri samt att stärka vårdgarantin på detta område. Regeringen har även beslutat om inrättande av ett nationellt kompetenscentrum för barn och unga. Regeringens arbete med att utveckla psykiatri drivs vidare under 2008 med satsningar på bl.a. kunskapsutveckling, ökad psykosocial kompetens och kvalitet inom primärvården samt en översyn av psykiatris kvalitetsregister.

Regeringen uppdrog i beslut den 15 mars 2007, S2006/2020HS (slutligt) S2007/2699/HS (delvis), åt Socialstyrelsen att inrätta ett nationellt centrum för utveckling av tidiga insatser till barn och unga som löper risk att drabbas av svårare psykisk ohälsa.

Från regeringens hemsida har från ett pressmeddelande av den 21 juni 2007 inhämtats att den förstärkta vårdgarantin innebär att en ung person som söker hjälp inom psykiatrin ska erbjudas kontakt via telefon eller på plats samma dag, och besök hos läkare inom 7 dagar. Den unge ska sedan få träffa en specialist inom barn- och ungdomspsykiatrin inom högst 30 dagar, och påbörja behandling inom ytterligare 30 dagar. Arbetet med att förverkliga den förstärkta vårdgarantin kommer att genomföras stegvis under en treårsperiod med början sommaren 2007.

På Internet finns en hemsida, www.ungdomsmottagningen.nu, som vänder sig till unga som har frågor om bl.a. sex och samlevnad. Från hemsidan finns det länkar till olika ungdomsmottagningar.

Statens institutionsstyrelse har fått i uppdrag av regeringen att utveckla och pröva en förstärkt vårdkedja inom ungdomsvården. Uppdraget ska genomföras tillsammans med ett antal kommuner under perioden 2006–2008, och för detta finns totalt 230 miljoner kronor avsatta. Vårdkedjemodellen ska utgå från befintlig forskning och erfarenhet. Målet är att de ungdomar som ingår i projektet ska uppnå positiva och bestående förändringar av sin livssituation och att samarbetet mellan Statens institutionsstyrelse och socialtjänsten ska utvecklas.

Av ett *pressmeddelande* daterat den 17 oktober 2007 från regeringens hemsida framgår att regeringen, som ett led i sitt arbete med att förbättra den psykiatriska vården, har anställt en koordinator. Denne kommer att ansvara för planeringen av regeringens fortsatta psykiatrisatser, bl.a. den handlings- och genomförandeplan som ska tas fram med anledning av den nationella psykiatrisamordnarens utredning ”Ambition och ansvar” (SOU 2006:100).

Av ett *pressmeddelande* från den 15 februari 2007 framgår att regeringen beslutat satsa 10 miljoner kronor om året fram till 2010 på att hitta och sprida förebyggande åtgärder mot mobbning. Metoderna ska vara dokumenterat fungerande eller forskningsbaserade.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att ett omfattande arbete pågår på olika nivåer i samhället för att antingen förebygga att barn och unga drabbas av social och psykiatrisk ohälsa eller för att förbättra situationen för dem som redan drabbats av sådan ohälsa. Särskilt positivt ser utskottet på de satsningar som görs för att förbättra tillgängligheten till barn- och ungdomspsykiatrin. Mot

bakgrund av det anförda anser utskottet inte att något tillkännagivande behövs med anledning av vad som anføres i motion So5 (mp) yrkande 16. Motionen avstyrks.

Legitimation av socionomer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår, med hänvisning till aviserat utredningsarbete, en motion om att legitimation av socionomer ska införas.

Propositionen

Regeringen anför i propositionen att det i dag inte finns tillräckliga förutsättningar för införande av legitimation av socionomer.

Enligt regeringen är det angeläget att så långt möjligt säkra att socialtjänstens insatser är av god kvalitet. Socialstyrelsens Allmänna råd om handläggning och dokumentation av ärenden som rör barn och unga (SOSFS 2006:12) och handboken ”Barn och unga i socialtjänsten – utreda, planera och följa upp beslutade insatser” syftar också till att stärka barns och familjers rättssäkerhet och ge underlag till ett enhetligt utredningsförfarande av hög kvalitet med ett tydligt barnperspektiv. Möjligheten till legitimation av socionomer har anförts vara ett verktyg att stärka socionomernas ställning som självständiga och kompetenta yrkesutövare samt som ett sätt att garantera klienterna kvalitet. Det är kommitténs uppfattning att en sådan ordning på sikt vore möjlig. Dock menar kommittén att det för det första krävs en förstärkt och fördjupad grundutbildning, vidareutbildning och fortbildning med möjligheter till fördjupning och specialisering inom socialtjänstens olika verksamhetsområden. För det andra anser kommittén att det behövs ett utvecklingsarbete på nationell nivå med att fastställa vilka kompetenskriterier som ska gälla för olika delar av socialtjänstens arbetsfält. Det vill säga att Socialstyrelsens arbete med att ta fram kompetenskriterier för arbete i socialtjänsten och den sociala barn- och ungdomsvården utvecklas och tillämpas i verksamheterna. För det tredje utgör, enligt kommittén, en väsentlig förstärkning av forskningen inom den sociala barn- och ungdomsvården, samt ett stärkt utbyte mellan verksamheter och forskning, förutsättningar för att legitimering av socionomer ska kunna utvecklas. Regeringen konstaterar därför att förutsättningarna för införande av legitimation för socionomer för närvarande inte är tillräckliga.

I propositionen anføres vidare att det i förarbetena till lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område (prop. 1997/98:109) dessutom framhölls att rätten till legitimation ska förbehållas sådana grupper av yrkesutövare som har en självständig yrkesfunktion med kvalificerade arbetsuppgifter och ett särskilt ansvar för patienternas säkerhet i vården och som i inte oväsentlig utsträckning vänder sig direkt till

allmänheten, t.ex. i egenskap av fria yrkesutövare. I propositionen behandlades härefter tämligen utförligt kriterierna för legitimation (a. prop. s. 81 f.). Kriterierna kan inordnas under begreppen patientsäkerhet, yrkesrollens innehåll, utbildningens nivå och innehåll samt internationella förhållanden.

Motion

I motion So422 av Tommy Ternemar och Lars Mejern Larsson (båda s) begärs ett tillkännagivande om att införa en socionomlegitimation. Motionärerna anför att legitimation är speciellt viktig för socionomer som arbetar med barn inom socialtjänsten. Detta för att ge barn och vuxna trygghet och garanti för att de tjänstemän de möter i utsatta situationer har kompetens och ett professionellt förhållningssätt.

Utskottets ställningstagande

Socialstyrelsen har utfärdat allmänna råd (2006:14) om personalens kompetens vid handläggning och uppföljning av ärenden som rör barn och unga. Råden avser den personal som arbetar med handläggning och uppföljning av ärenden som avser barn och unga enligt socialtjänstlagen och lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Från Socialdepartementet har inhämtats att Socialstyrelsen i en skrivelse till Socialdepartementet (S2007/5645/ST) har fört fram att det finns skäl att överväga en behörighetsreglering för de socialsekreterare som arbetar med utredning, planering och uppföljning av ärenden som rör barn och unga.

Vidare har utskottet erfarit att regeringen, inom ramen för den i propositionen aviserade utredningen om en samlad lagstiftning för den sociala barnvården, avser att låta utreda vilken kompetens som behövs för att arbeta inom den sociala barn- och ungdomsvården.

Utskottet välkomnar det utredningsarbete som nu aviseras på området. Motion So422 (s) får anses delvis tillgodosedd med det anförda.

Strategiska insatser för kunskapsutvecklingen inom socialtjänsten

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om riktade insatser till forskning och utveckling.

Jämför reservation 9 (v).

Propositionen

Regeringen anför i propositionen att det behövs strategiska insatser som stimulerar och underlättar utvecklingen av en kunskapsbaserad socialtjänst inom den sociala barn- och ungdomsvården. Detta gäller även andra delar av socialtjänstens verksamhetsområde. Förutsättningarna för hur sådana insatser ska utformas bör utredas ytterligare.

Regeringen anför vidare att kommittén bedömer att forskningen inom den sociala barn- och ungdomsvården behöver stimuleras så att kunskaperna inom området ökar. Regeringens bedömning är att utvärdering av olika metoder för insatser, stöd och behandling samt kontrollerade, jämförande studier av effektiva behandlingsmetoder inom den sociala barn- och ungdomsvården utgör angelägna områden. Praktisk verksamhet, utbildning och forskningsresultat samt olika utvärderingar, bidrar gemensamt till barnvårdsområdets kunskapsuppbyggnad. Grundprincipen för forskningen bör dock enligt regeringen vara att finansiärer och utförare av forskning fattar självständiga beslut om fördelningen av sina anslagsramar utifrån kvalitets- och relevansaspekter.

Regeringens bedömning är att det föreligger behov av insatser för att stödja kunskapsutvecklingen inom socialtjänstens hela verksamhetsområde inklusive den sociala barn- och ungdomsvården. Detta är en anledning till att ekonomiskt stöd har utgått till Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete, IMS, sedan dess tillkomst. IMS uppdrag är just att stödja sådan kunskapsutveckling. Den modell som kommittén och Socialstyrelsen tillsammans med SKL nu föreslår är intressant men behöver preciseras ytterligare både i fråga om grunderna och i fråga om formerna för de föreslagna överenskommelserna samt hur modellen ska finansieras. Även frågan om i vilken utsträckning befintliga resurser stöder den önskvärda utvecklingen behöver belysas. Regeringen har därför givit en särskild utredare i uppdrag att närmare precisera hur formerna för ett framtida stöd till fortsatt kunskapsutveckling inom socialtjänsten bör se ut (dir. 2007:91).

Motion

I motion So4 av Eva Olofsson m.fl. (v) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om riktade insatser till forskning och utveckling. Motionärerna anför att de ställer sig bakom regeringens förslag att ytterligare utreda hur ett fortsatt stöd till kunskapsutvecklingen ska se ut. De anser dock att det behövs riktade satsningar på området och vill också framhålla de regionala forsknings- och utvecklingsenheterna som en viktig arena när det gäller att forskning blir till praktisk handling.

Bakgrund

Av direktiven för den särskilde utredare som ska analysera och lämna förslag på hur de statliga resurser som i dag avsätts till socialtjänstens verksamhetsområde på bästa sätt kan bidra till att stödja kunskapsutvecklingen inom detta område (dir. 2007:91) framgår bl.a. följande.

Utredaren ska analysera och lämna förslag på åtgärder som främjar ny kunskap om hur det sociala arbetet bör bedrivas för att uppnå bästa resultat. Utredaren ska bl.a. lämna förslag på hur forskning som bidrar till kunskapsutveckling inom socialtjänsten kan stimuleras, både när det gäller uppdrags- och forskarinitierade studier.

Utredaren ska även analysera och lämna förslag på åtgärder som underlättar att ny kunskap sprids och tillämpas i praktiken. Utredaren ska bl.a. lämna förslag på

- vilka insatser på nationell nivå som kan stödja att evidensbaserad kunskap sprids och tillämpas lokalt och regionalt,
- hur det kan säkerställas att det finns lokala och regionala mottagare som kan sprida ny kunskap och bidra till att den tillämpas i praktiken.

Utredaren ska redovisa sitt uppdrag senast den 1 mars 2008.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens uppfattning att det behövs strategiska insatser som stimulerar och underlättar utvecklingen av en kunskapsbaserad socialtjänst inom den sociala barn- och ungdomsvården. Utskottet delar även regeringens uppfattning att förutsättningarna för hur dessa insatser ska utformas behöver utredas ytterligare. Utskottet ser följaktligen positivt på att regeringen har givit en särskild utredare i uppgift att utreda frågan. Genom den utformning som direktiven för den särskilde utredaren har fått enligt utskottets mening motion So4 (v) yrkande 2 anses åtminstone delvis tillgodosedd.

Nationellt riskbarncentrum

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår två motioner som efterfrågar att ett nationellt riskbarncentrum ska inrättas.

Jämför reservation 10 (v, mp).

Propositionen

Regeringen anför i propositionen att behovet av ett nationellt riskbarncentrum bör övervägas först när erfarenheterna från arbetet med utredningar avseende barn som avlidit i anledning av brott, nationellt utvecklingscentrum för tidiga insatser till barn och unga samt de s.k. barnhusens verksamhet har sammanställts.

Motioner

I motion So4 av Eva Olofsson m.fl. (v) yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om inrättande av ett nationellt riskbarnscentrum. Motionärerna anser att den kunskapsbank som ett nationellt riskbarnscentrum skulle innebära är angelägen och att dess inrättande inte bör skjutas upp i avvaktan på en utvärdering av verksamheter som knappt ännu kommit i gång.

I motion So5 av Thomas Nihlén m.fl. (mp) yrkande 17 begärs ett tillkännagivande om att ett nationellt riskbarnscentrum bör startas snarast. Motionärerna anser att initiativ till ett sådant centrum inte behöver invänta utredningen avseende barn som avlidit i anledning av brott eller att de s.k. barnahusens verksamhet följts upp.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens uppfattning att behovet av ett nationellt riskbarnscentrum bör övervägas först när den inhämtning av kunskap som för närvarande pågår på området har avslutats. Motionerna So4 (v) yrkande 3 och So5 (mp) yrkande 17 avstyrks därför.

Ökade möjligheter till provtagning för att hålla de särskilda ungdomshemmen drogfria

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag att Statens institutionsstyrelse ska ges utökade möjligheter till provtagning för att kontrollera alkohol- eller drogpåverkan hos dem som vårdas i särskilda ungdomshem. Riksdagen avslår ett motionsyrkande som förespråkar kompletteringar av det nu aktuella lagförslaget.

Jämför reservation 11 (v).

Propositionen

Regeringen föreslår i propositionen att Statens institutionsstyrelse (SiS) ska ges utökade möjligheter till provtagning för att kontrollera alkohol- eller drogpåverkan hos dem som vårdas i särskilda ungdomshem.

Regeringen konstaterar att det är av stor vikt att upprätthålla drogfrihet vid de särskilda ungdomshemmen. De särskilda ungdomshemmen ska kunna garantera ett tryggt och drogfritt boende samt vara ett stöd för den som försöker tillfriskna från sitt beroende eller bryta sina kriminella levnadsvanor. Ett verktyg för att uppnå detta är genomförandet av alkohol- och drogtester under hela vårdtiden i de fall det kan misstänkas att den intagne är påverkad av alkohol eller droger. Det är naturligtvis viktigt att såväl beslutet om provtagning i ett visst fall som själva utformningen av

provtagningen sker på ett sätt som inte onödigtvis kränker den enskildes integritet. Att den enskildes integritet respekteras kontrolleras genom den tillsyn SiS utför vid de enskilda hemmen. Den vård som SiS bedriver vid särskilda ungdomshem sker dock med nödvändighet med stöd av tvång varför de ungas frivilliga medverkan till vårdinsatser och kontroller inte alltid kan påräknas. Enligt regeringens uppfattning måste alla nödvändiga åtgärder vidtas för att de barn och ungdomar som vårdas där ska kunna vistas i en drogfri miljö och hindras från att fortsätta eller utveckla ett missbruk. Regeringen föreslår därför att den som vårdas vid ett särskilt ungdomshem ska vara skyldig att efter uppmaning lämna blod-, urin- eller utandningsprov för kontroll av om han eller hon är påverkad inte bara vid ankomst eller i samband med vistelse utanför hemmet utan även under tid då han eller hon vistas i hemmet. Precis som tidigare krävs att misstanken är välgrundad och att ett positivt prov eller en vägran att lämna prov inte får utgöra grund för bestraffning eller indragen förmån samt att det ska göras en verifikationsanalys av ett positivt prov för att undanröja eventuella misstankar om ett felaktigt provresultat. De vägledande principer som kommer till uttryck i SiS interna allmänna råd bör, för att tillgodose kraven på en etiskt tillfredsställande hantering av provtagningen, tillämpas även i de fall kontrollen sker med stöd av den nu föreslagna lagregeringen.

Motion

I motion So4 av Eva Olofsson m.fl. (v) yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om ökade möjligheter till provtagning på de särskilda ungdomshemmen. Motionärerna, som stöder förslaget, pekar på vikten av att det ”välgrundade skälet” till provtagningen samt även provresultatet skrivs in i akten eller journalen. Det är dessutom mycket viktigt att den personal som utför tester har behörighet så att provtagning och analys sker på ett vetenskapligt och etiskt korrekt sätt. Det ska även föras statistik över antalet gjorda prover och resultat av proven.

Utskottets ställningstagande

Att upprätthålla drogfriheten vid de särskilda ungdomshemmen är utomordentligt viktigt. Utskottet ser därför positivt på de förslag till utökade möjligheter till provtagning för att kontrollera alkohol- eller drogpåverkan som föreslås i propositionen. Utskottet tillstyrker således de föreslagna ändringarna i 17 a § LVU och i 18 a § lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård. Utskottet anser att de bestämmelser som redan i dag gäller för när och hur provtagning ska genomföras ger en tillfredsställande garanti för att provtagningar genomförs och dokumenteras på ett korrekt och lämpligt sätt. Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att något initiativ inte behövs med anledning av motion So4 (v) yrkande 4. Motionsyrkandet avstyrks.

En samordnad utveckling av den sociala tillsynen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår, med hänvisning till pågående arbete, motioner om förstärkt tillsyn.

Jämför reservationerna 12 (v) och 13 (mp).

Propositionen

Regeringen anför i propositionen att länsstyrelserna under åren 2006–2008 har två uppdrag som avser den sociala barn- och ungdomsvården. Frågor om att stärka länsstyrelsens tillsyn av verksamheter som vänder sig till barn och unga ingår i uppdraget för Utredningen om tillsynen inom socialtjänsten (S 2004:12). Något ytterligare uppdrag bör därför inte ges.

I propositionen anförs vidare under rubriken Tillsynsfrågor att länsstyrelserna i regleringsbrevet för år 2006 fick ett särskilt tvåårigt uppdrag rörande tillsynen inom den sociala barn- och ungdomsvården. För att uppnå den förstärkning av tillsynen som bedömdes nödvändig kopplades uppdraget till en tvåårig arbetsmarknadspolitisk satsning på länsstyrelserna med bl.a. extra tjänster för tillsyn och ärendehandläggning. Uppdraget ska redovisas senast den 1 april 2008. I uppdraget ingår att

- särskilt utöva strukturerad och operativ tillsyn över samtliga enskilda och offentliga verksamheter där barn och unga ges insatser av socialtjänsten; tonvikten ska ligga på kvalitet och säkerhet, och brister ska åtgärdas,
- granska kommuners hantering av familjehemsärenden och familjehemsplaceringar,
- granska dokumentation och handläggning av utredningar i länets samtliga kommuner och se till att hanteringen är rättssäker samt att barn kommer till tals,
- påverka kommuner att aktivt planera för de resurser som behövs för att barn och unga ska få den vård, omsorg och tillsyn som de behöver,
- se till att barn och unga inte hamnar mellan stolarna när förvaltningar inom en och samma kommun, kommuner eller olika huvudmän tvistar,
- granska hur kommuner hanterar anmälningar om barn som far illa samt åtgärda eventuella brister.

Riksdagen har därutöver för åren 2007–2008 beslutat att förstärka resurserna för länsstyrelsernas tillsyn av den sociala barn- och ungdomsvården med 10 miljoner kronor årligen. Förstärkningen gör det möjligt för länsstyrelserna att utöva tillsyn av samtliga enskilda hem för vård eller boende för barn och unga samt för barn och familj under denna period. Länsstyrelserna ska redovisa omfattningen och resultatet av denna tillsyn, antingen

samlat i samband med att det pågående uppdraget om tillsyn av den sociala barn- och ungdomsvården redovisas, eller senast i årsredovisningen för 2008.

Utredningen om en stärkt och tydligare tillsyn inom socialtjänstens område (S 2004:12) har ett omfattande uppdrag att se över tillsynen inom socialtjänstens områden. Bland annat ska utredaren se över och överväga förändringar i organisationen av och ansvarsfördelningen avseende den statliga tillsynen inom socialtjänstens område. Utgångspunkter i analysen ska vara att tillsynsansvaret ska stärkas och göras tydligare, att sårbarheten i tillsynsfunktionen ska minska samt att tillsynen ska fungera samordnat, strukturerat och effektivt med ett tydligt jämställdhetsperspektiv. Ansvaret för tillsynen av Statens institutionsstyrelses institutioner behöver ses över, och utredaren ska analysera de problem som finns i dag samt lämna förslag på hur tillsynen av verksamheten kan organiseras. För att ytterligare stärka barnperspektivet inom den sociala tillsynen har utredningen fått tilläggsdirektiv. De innebär att utredaren inom ramen för sitt huvuduppdrag ska överväga och föreslå åtgärder som särskilt stärker tillsynen över barns och ungas rättigheter inom socialtjänstens olika områden.

Motioner

I motion So5 av Thomas Nihlén m.fl. (mp) yrkande 18 begärs ett tillkännagivande om en samordnad utveckling av den sociala tillsynen. Motionärerna anför att en möjlig väg för att förbättra kunskaperna för kommunerna – och om kommunerna för länsstyrelsens del – kan vara att införa en skyldighet för kommunerna att under en treårsperiod för länsstyrelserna redovisa antalet anmälningar till socialtjänsten, antalet öppna utredningar samt antalet utredningar som läggs ned utan åtgärd och anledningen till detta.

I motion So4 av Eva Olofsson m.fl. (v) yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om anmälningsplikt för personal vid missförhållanden i HVB-verksamhet. Motionärerna anser att det bör införas en anmälningsplikt vid HVB-hemmen liknande lex Sarah. En anmälningsplikt liknade lex Sarah ersätts inte av anmälningsplikten enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen eftersom den senare avser förhållanden som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd. I yrkande 6 begärs ett tillkännagivande om att ge länsstyrelserna i uppdrag att skapa goda möjligheter för barn och unga i familjehem och på HVB-hem att direkt kunna höra av sig till länsstyrelserna på sina villkor. Enligt motionärerna borde det vara naturligt att barn och unga skulle kunna vända sig direkt till länsstyrelserna för att anmäla missförhållanden. I yrkande 7 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör se över länsstyrelsernas sanktionsmöjligheter mot en kommun som bryter mot lagen när det gäller tillsynen av placeringarna av barn och unga. Motionärerna pekar på att länsstyrelserna i princip saknar sanktionsmedel mot kommuner som trots upprepad kritik inte sköter tillsynen av placeringarna.

Bakgrund m.m.

I betänkandet Källan till en chans – Nationell handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården (SOU 2005:81) anfördes följande (s. 34).

Vi föreslår inte någon reglering av anmälningsskyldighet för personal på hem för vård eller boende i likhet med den som gäller för personal som är verksam i omsorgen om personer med funktionshinder och äldre personer. Socialnämnden har ansvar för att följa vården och barnets utveckling i alla avseenden och personalen vid hem för vård eller boende har anmälningsskyldighet om socialnämnden kan behöva ingripa till ett barns skydd. Vi menar att detta bör skapa tillräckliga förutsättningar för att eventuella missförhållanden ska uppmärksammas. Skulle det vid länsstyrelsens tillsyn av socialtjänsten visa sig att uppföljningen av barn och unga inte görs på det sätt som avsetts måste en reglerad anmälningsskyldighet övervägas.

Utredningen om en stärkt och tydligare tillsyn inom socialtjänstens område har den 6 november 2007 lämnat slutbetänkandet Samordnad och tydlig tillsyn av socialtjänsten (SOU 2007:82). I betänkandets sammanfattning anføres bl.a. följande.

Utredningen föreslår att tillsynen över socialtjänsten och hälso- och sjukvården slås samman. Detta ska i ett första steg ske genom att länsstyrelsens tillstånds- och tillsynsverksamhet förs över till Socialstyrelsen och att det därefter i ett andra steg bildas en renodlad tillsynsmyndighet för tillsynen över socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Den samordnade tillsynen ska utgå från ett gemensamt tillsynsbegrepp och samma förutsättningar i form av tillsynsinstrument och sanktionsmöjligheter, där bl.a. lex Sarah föreslås gälla inom hela socialtjänsten. Tillsynen av Staten institutionsstyrelses institutioner ska bli oberoende och utföras av Socialstyrelsen, och sedan av den renodlade tillsynsmyndigheten. Det ansvar som kommunerna idag har för den löpande tillsynen av enskilt driven verksamhet ska i fortsättningen vara en statlig uppgift. Utredningen föreslår också att tillsynen ska ha ett tydligt barnperspektiv bl.a. genom att barn och unga ska få information om möjligheterna att vända sig till tillsynsmyndigheten och genom att tillsyn av hem för vård eller boende som tar emot barn och unga ska ske minst två gånger per år, varav ett besök ska ske oanmält. En försöksverksamhet ska genomföras med tillsynsombud för barn som är placerade i familjehem. Resurserna för tillsynen bör successivt öka med 25 miljoner kronor per år under fyra år för att sedan nå en 100 miljoner kronor högre nivå än idag.

Utskottets ställningstagande

En utveckling av den sociala tillsynen är enligt utskottets mening angelägen. Utskottet noterar därför med tillfredsställelse att ett omfattande arbete pågår för att förstärka länsstyrelsernas tillsyn inom den sociala barn- och ungdomsvården. Uppdrag har lämnats till länsstyrelserna i regleringsbrev, och riksdagen har beslutat att förstärka resurserna för länsstyrelsernas tillsyn. Utredningen om samordnad och tydlig tillsyn över socialtjänsten (SOU 2007:82) har nyligen lämnat förslag på ett stort antal åtgärder som syftar till att förbättra möjligheterna att genomföra en effektiv tillsyn. Utskottet ser i detta sammanhang särskilt positivt på de förslag som är

inriktade på att stärka tillsynen över barns och ungas rättigheter inom socialtjänstens olika områden. Betänkandet kommer inom kort att skickas ut på remiss. Beredningen av betänkandet bör inte föregripas.

Motionerna So4 (v) yrkandena 5–7 och So5 (mp) yrkande 18 som får anses åtminstone delvis tillgodosedda med det anförda avstyrks.

Barn som bevittnat våld

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som bl.a. efterfrågar en utredning av hur kommunerna hanterat och agerat enligt den nya lydelsen av socialtjänstlagen som slår fast att barn under vissa omständigheter är att betrakta som brottsoffer.

Jämför reservation 14 (mp).

Propositionen

I propositionen anføres att barn som växer upp i hem där det förekommer våld av eller mot en närstående är att betrakta som brottsoffer. För att hjälpa och stödja barn som bevittnat våld är det viktigt att se till det enskilda barnets behov eftersom de inte alltid överensstämmer med t.ex. den våldsutsatta mammans behov. Genom den ändring av 5 kap. 11 § socialtjänstlagen (2001:453, SoL) som trädde i kraft den 15 november 2006 tydliggjordes att socialnämnden bör beakta att barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående vuxna är offer för brott (prop. 2005/06:166 Barn som bevittnat våld, bet. 2005/06:JuU19, rskr. 2005/06:293). Av propositionen framgår vidare att den 1 juli 2007 trädde ännu en ändring av 5 kap. 11 § SoL i kraft (prop. 2006/07:38 Socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor, bet. 2006/07:SoU10, rskr. 2006/07:145). Lagändringen innebär ett förtydligande av socialtjänstens insatser för brottsoffer, och då framför allt kvinnor som utsätts, eller har utsatts, för våld eller andra övergrepp av närstående. Bland annat innebär lagändringen att socialnämnden nu ”ska” och inte, som tidigare stadgades, ”bör” särskilt beakta att barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående vuxna är offer för brott och kan vara i behov av stöd och hjälp.

Motion

I motion So5 av Thomas Nihlén m.fl. (mp) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att utreda hur kommunerna har hanterat och agerat enligt den nya lagen angående barn som bevittnat våld. I yrkande 2 begärs ett tillkän-

nagivande om en utredning om hur samarbetet fungerar, vad det gäller barn och unga som bevittnar våld, mellan socialtjänsten och barn- och ungdomspsykiatrin.

Utskottets ställningstagande

Att kommunerna tillämpar 5 kap. 11 § socialtjänstlagen i dess nya lydelse är naturligtvis mycket viktigt. Då endast kort tid förflutit sedan lagbestämelsen fick sin nuvarande lydelse anser utskottet dock inte att det nu bör vidtas åtgärder för att utvärdera hur lagen tillämpas. Motion So5 (mp) yrkande 1 avstyrks därför. Ett väl fungerande samarbete mellan socialtjänsten samt barn- och ungdomspsykiatrin är en förutsättning för att ungdomar med såväl psykiatriska som sociala problem ska få insatser av god kvalitet. Utskottet anser dock inte att något initiativ bör tas från riksdagens sida om att utreda hur detta samarbete fungerar specifikt för barn som bevittnat våld. Även motion So5 (mp) yrkande 2 avstyrks därför.

Övriga frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om samarbetsamtal, barn i slutna samfund och barn drabbade av sorg.

Motioner

Samarbetsamtal

I motion 2005/06:Sf432 av Göran Hägglund m.fl. (kd) yrkande 24 begärs ett tillkännagivande om att utvärdera dagens samarbetsamtal och att i utvecklad form göra dessa till praxis.

I motion 2005/06:So647 av Peter Althin m.fl. (kd) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att minska antalet vårdnadsfrågor som går till domstol. Motionärerna anför att det är viktigt att överväga åtgärder som att slussa in föräldrar i samarbetsamtal och liknande.

Barn i slutna samfund

I motion 2005/06:So321 av Carina Hägg (s) begärs ett tillkännagivande om att barn i slutna samfund ska ha samma rättigheter som andra barn i ett demokratiskt samhälle. Enligt motionären är det därför viktigt att de personalgrupper som möter dessa barn har kunskaper om slutna samfund och hur de fungerar. Det gäller t.ex. personal inom skola och barnomsorg samt inom socialtjänst och sjukvård. Ett likalydande yrkande framförs av samma motionär i motion 2006/07:So208.

Barn drabbade av sorg

I motion 2005/06:So270 av Ragnwi Marcelind (kd) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att åtgärder bör vidtas för att intensifiera stödet till barn som förlorar en förälder genom självmord.

I motion 2005/06:So695 av Ulrik Lindgren m.fl. (kd) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att barn som drabbats av sorg erbjuds resurser i form av stödperson eller stödfamilj. Ett sådant erbjudande bör, enligt motionärerna, bli obligatoriskt.

Gällande rätt, tidigare behandling, m.m.

Enligt 5 kap. 3 § SoL ska kommunen sörja för att föräldrar kan erbjudas samtal under sakkunnig ledning i syfte att nå enighet i frågor som gäller vårdnad, boende och umgänge (samarbetssamtal). Av 6 kap. 18 § föräldrabalken följer vidare att även en domstol kan ge socialnämnden i uppdrag att ordna sådana samtal.

Förutvarande lagutskottet behandlade senast i *betänkande 2004/05:LU10 Barn och föräldrar m.m.* ett motionsyrkande likalydande med det i motion 2005/06:Sf432 yrkande 24. Utskottet avstyrkte motionsyrkandet med hänvisning till att frågor med anknytning till verksamheten med samarbetssamtal skulle komma att aktualiseras och övervägas inom ramen för 2002 års vårdnadskommitté som skulle utvärdera 1998 års reform om vårdnad, boende och umgänge.

I betänkandet *Vårdnad – Boende – Umgänge: Barnets bästa, föräldrars ansvar* (SOU 2005:43) som lämnades under våren 2005 av 2002 års vårdnadskommitté gjorde kommittén, efter att ha utvärderat användningen av samarbetssamtal, bedömningen (s. 227) att det inte var lämpligt att föreslå att sådana samtal ska vara obligatoriska. Kommittén anförde bl.a. att det var svårt att tro att fler tvister skulle lösas om människor som själva saknar motivation tvingas att delta i samarbetssamtal. I betänkandet angavs vidare följande bakgrundsbeskrivning av hur frågan behandlats tidigare (s. 559).

Samarbetssamtalen är en rättighet för föräldrarna. Det finns ingen skyldighet att delta i sådana samtal. Frågan om samarbetssamtalen borde vara obligatoriska i den meningen att en talan om vårdnad m.m. inte får väckas innan samarbetssamtal har ägt rum diskuterades i 1997/98 års lagstiftningsarbete. Regering och riksdag – liksom Vårdnadstvistutredningen – anförde att den gällande ordningen, som bygger på frivillighet, fungerar väl. Det ansågs inte självklart att ett obligatorium skulle leda till någon ökning av antalet överenskommelser. Tvärtom, menade man, kunde ett tvångsmoment ibland försvåra möjligheterna att hålla konstruktiva och resultatriktade samtal. Därtill kom att samtalen sannolikt skulle ha liten effekt om motivationen att delta i dem saknas. Något obligatorium borde därför inte införas (prop. 1997/98:7 s. 44, bet. LU12 s. 20 f., rskr. 229–230).

Efter förslag i proposition 2005/06:99 Nya vårdnadsregler (bet. 2005/06:LU27, rskr. 2005/06:309) beslutade riksdagen, såvitt nu är av intresse, följande. I rättegångsbalken infördes en bestämmelse om generell skyldighet för domstolen att, om det är lämpligt, verka för samförståndslösningar i indispositiva tvistemål. I mål om vårdnad, boende och umgänge innebär detta att domstolen ska verka för att föräldrarna når en samförståndslösning som är förenlig med barnets bästa. Vidare infördes en möjlighet för domstolen att uppdra åt en medlare att försöka få föräldrarna att nå en samförståndslösning till barnets bästa. I propositionen betonades att den föreslagna möjligheten att förordna medlare inte borde innebära någon ändring när det gäller de kommunala samarbetsamtalen. Lagändringarna trädde i kraft den 1 juli 2006.

Utskottet behandlade senast ett motionsyrkande rörande barn i slutna samfund i *betänkande 2002/03:SoU15 Stärkt skydd för barn i utsatta situationer m.m.* Utskottet konstaterade i sitt ställningstagande att det i den proposition som låg till grund för betänkandet presenterades en rad åtgärder som innebar förbättrade möjligheter dels att förebygga att barn far illa, dels att upptäcka och vidta adekvata åtgärder för barn i utsatta situationer. Motionsyrkandet, som ansågs tillgodosett mot denna bakgrund, avstyrktes.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det är angeläget att samarbetsamtal erbjuds de föräldrar som så önskar. Utskottet anser dock inte att någon ytterligare utvärdering av dessa samtal bör initieras. Inte heller anser utskottet att dessa samtal bör göras obligatoriska. Motionerna 2005/06:Sf432 (kd) yrkande 24 och 2005/06:So647 (kd) yrkande 2 avstyrks därför.

Utskottet delar motionärens uppfattning i motionerna 2005/06:So321 (s) och 2006/07:So208 (s) att barn i slutna samfund ska ha samma rättigheter som andra barn i ett demokratiskt samhälle. Utskottet anser dock att de åtgärder som vidtas av samhället rent allmänt för att förhindra att barn far illa även måste omfatta barn i slutna samfund. Dessa åtgärder innefattar, förutom att förebygga att barn far illa, att upptäcka och vidta adekvata åtgärder för barn i utsatta situationer. Något särskilt initiativ med anledning av motionerna är därför inte nödvändigt.

Det är givetvis väsentligt att barn som drabbats av sorg erbjuds stöd. Detta stöd bör dock kunna ges inom ramen för socialtjänstens eller hälso- och sjukvårdens reguljära arbete. Något tillkännagivande bör inte göras från riksdagens sida. Motionerna 2005/06:So270 (kd) yrkande 2 och 2005/06:So695 (kd) yrkande 2 avstyrks.

Övriga lagförslag

Utskottet tillstyrker även i övrigt regeringens förslag till lagändringar. Utskottet noterar dock att den i regeringens förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100) angivna nuvarande lydelsen numera framgår av SFS 2007:608.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Regionala och lokala barnombudsmän, punkt 2 (mp)

av Thomas Nihlén (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2006/07:So452 yrkande 6, 2007/08:So5 yrkande 3 och 2007/08:So493 yrkande 7.

Ställningstagande

Jag anser att lokala och regionala barnombudsmän bör finnas på länsstyrelserna. Dessa ska arbeta med strukturfrågor som rör barn i den regionala verksamheten men framför allt kunna arbeta med enskilda barn. Kontakten med enskilda barn ska vara prioriterad. Barnombudsmännen ska vara på barnens sida vid svåra vårdnadstvister och omhändertaganden, och de ska även kunna företräda barnen. En särskilt viktig funktion är att barn som är placerade och inte har det bra ska kunna höra av sig själva till denna helt oberoende funktion som ska ha ett barnperspektiv. Barnombudsmännen ska vara till för barnen och inte agera utan att barnet har gett sin tillåtelse. Den särskilda utredare som regeringen avser tillsätta bör få i uppdrag att se över hur stöd till barn i form av lokala och regionala barnombudsmän ska kunna utformas och komma med förslag på de ändringar som krävs i lagstiftningen för att möjliggöra detta. Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

2. Barns och ungas rätt till information, punkt 3 (mp)

av Thomas Nihlén (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar

a) 3 kap. 5 § regeringens förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453),

b) 1 och 4 §§ regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2006/07:129 i denna del och motion 2007/08:So5 yrkande 4.

Ställningstagande

Av Barnombudsmannens rapport ”Vi har så mycket att säga” framgår att många upplever att de inte kan påverka sin situation, att de inte har några rättigheter och att beslut fattas ovanför deras huvuden. Nästan var sjätte barn eller ungdom svarade i rapporten att han eller hon har kontakt med sin socialsekreterare mindre än en gång i halvåret eller inte alls. Jag anser att detta är alarmerande då det bl.a. är socialsekreteraren som beslutar om den unge ska flytta hem eller kanske omplaceras.

Jag anser att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att t.ex. tillsammans med Barnombudsmannen ta fram metoder och riktlinjer för att öka barns och ungas delaktighet i och inflytande över sitt eget liv när de är omhändertagna av samhället. Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

3. Utredning om familjerådslagsmodellen m.m., punkt 6 (mp)

av Thomas Nihlén (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:So5 yrkandena 5 och 6.

Ställningstagande

Familjerådslag har fått ett blandat mottagande och en blandad genomslagskraft. Socialstyrelsen har gjort en utvärdering av de tio kommuner som har haft försöksverksamhet. Enligt utvärderingen är förklaringen till det svaga genomslaget dels att åtta av tio familjer har tackat nej till erbjudandet om familjerådslag, dels att socialsekreterarna har haft svårt att överlämna kontrollen till familjen eller samordnaren för rådslaget, dels ock att socialsekreterarna har misstrott familjens möjligheter.

Jag anser att det uppdrag som ges till Socialstyrelsen också bör omfatta en uppföljning av familjerådslag. Om det fortfarande kvarstår hinder bör förslag ges angående på vad sätt de kan undanröjas. Socialstyrelsen bör också återkomma med förslag på hur modellen bättre ska kunna implementeras i socialtjänstens arbete.

Enligt 6 kap. 5 § socialtjänstlagen ska när ett barn placeras i första hand övervägas om barnet kan tas emot av någon anhörig eller annan närstående. Jag anser att det behöver göras en uppföljning av hur socialtjänsten förhåller sig till detta lagrum, på vilket sätt dessa överväganden sker och på vilket sätt barnperspektivet beaktas. Även detta bör Socialstyrelsen få i uppdrag att utreda. Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4. Föräldrautbildning i genuspedagogik, punkt 7 (v)

av Eva Olofsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:So499 yrkande 4.

Ställningstagande

För att könsidentiteterna ska bli mindre stereotypa krävs det att samhället på olika sätt går in för att uppmuntra barn till annat än de mest könsstereotypa aktiviteterna. Jag ser därför mycket positivt på de försök med genuspedagogik som genomförts på vissa håll i landet inom utbildningsväsendet. Jag anser dock att regeringen bör se över möjligheten att erbjuda även blivande föräldrar utbildning i genuspedagogik. Genom ett sådant förslag visar samhället att det personliga är politiskt och på en ambition att bryta med de stereotypa könsidentiteter som skapas generation efter generation. Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5. Genomförandeplan, punkt 8 (v, mp)

av Thomas Nihlén (mp) och Eva Olofsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar 11 kap. 3 § andra stycket regeringens förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453) och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2006/07:129 i denna del och motionerna 2007/08:So4 yrkande 1 och 2007/08:So5 yrkandena 7 och 8.

Ställningstagande

Vi ser positivt på att det regleras i socialtjänstlagen att en plan ska upprättas för hur vården ska genomföras när ett barn vårdas i familjehem eller hem för vård eller boende. Vi anser vidare att det är viktigt att planen tas fram tillsammans med barnet eller den unge och hans eller hennes familj. Detta bör klargöras genom ett tillägg till bestämmelsen där det anføres att upprättandet av planen så långt som möjligt bör ske tillsammans med barnet eller den unge samt hans eller hennes vårdnadshavare.

Socialstyrelsen bör vidare få i uppdrag att följa upp barns, ungas och deras familjers delaktighet i genomförandeplanernas utformande. Förningen Stulen Barndom har pekat på att många barn som blivit placerade helt har förlorat kontakten med sina syskon. Inte sällan har syskon blivit placerade långt ifrån varandra, och inget har gjorts från samhällets sida för att syskonen ska kunna hålla kontakten med varandra. Vi anser därför att det i genomförandeplanen tydligt och konkret ska ingå en beskrivning av hur kontakten med syskon ska upprätthållas. Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6. Tydligare förutsättningar för familjehem, punkt 9 (mp)

av Thomas Nihlén (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2007/08:So5 yrkandena 9–11 och 2007/08:So405.

Ställningstagande

Jag anser att det är positivt att familjehemsföräldrars ekonomiska villkor utreds. Ersättningsnivåerna till familjehemsföräldrar bör ses över för att eventuellt höjas. Vidare anser jag att en adekvat lön bör utbetalas till familjehemsföräldrar. För familjehem utgår ersättning endast för den tid som barnet vistas i familjen. Om en av familjehemsföräldrarna arbetat hemma under placeringen kan det då placeringen upphör vara svårt att för en tid antingen gå upp i arbetstid eller söka ett nytt arbete för att sedan vid en ny placering återigen arbeta deltid eller ta tjänstledigt. Jag anser att det bör ses över hur detta problem kan lösas för att underlätta för familjehemsföräldrar och minska dessas ekonomiska osäkerhet. Därför bör det också ingå i den utredning om socialförsäkringen som ska tillsättas att hantera frågan om lön för arbetet som familjehemsförälder och hur de osäkra ekonomiska villkor som kan uppstå mellan placeringar kan undanröjas.

I arbetet med att ta fram tydligare förutsättningar för familjehemmen bör även frågan om handledning före barnets eller den unges ankomst, under tiden och efter samt med anledning av de problem som kan uppstå i och med de biologiska föräldrarnas kontakter och besök behandlas. Hur familjehemsföräldrarna kan tillförsäkras en sådan handledning bör kunna ingå i utredningen kring grundläggande kriterier för bedömning av familjehemmen.

Avslutningsvis anser jag att det bör vara en självklarhet att nya familjehemsföräldrar får grundutbildning och vid behov vidareutbildning. Hur detta ska säkerställas bör även det ingå i utredningens uppdrag att ta fram.

Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7. Utredning av familjehem m.m., punkt 10 (mp)

av Thomas Nihlén (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår 6 kap. 6 § fjärde stycket regeringens förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453) och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:So5 yrkandena 12–15 och bifaller delvis proposition 2006/07:129 i denna del.

Ställningstagande

I utredningen ”Källan till en chans” framkom att det i dag inte är ovanligt att det är andra verksamheter än kommuner som rekryterar och förmedlar familjehem till kommunernas sociala barn- och ungdomsvård. Dessa verksamheter ger också stöd och hjälp till familjehemmen samt betalar i vissa fall ut lön till och tecknar avtal med familjehemmet. Jag delar Sociala barn- och ungdomsvårdskommitténs uppfattning att ansvars- och rollfördelningen mellan socialnämnderna och den verksamhet som rekryterar och stöder familjehemmen bör förtydligas. Ett annat förslag som framfördes var att det i socialtjänstförordningen bör införas en bestämmelse om att det är socialnämnden som ska sluta avtal med familjehemmet. Jag delar den uppfattningen. Jag avstyrker vidare förslaget om en tidsgräns på två månader för placeringar i jourhem. Jag anser att det saknas bevis för att det skulle vara skadligt om ett barn börjar rota sig i en familj och sedan tvingas att flytta. Det krävs mer forskning kring hur detta påverkar barn i stort. Att påskynda en flytt på grund av en tidsgräns och då kanske till en plats som inte passar barnet är inte heller förenligt med barnets bästa. Jag anser, såsom Sveriges Kommuner och Landsting också påpekar i sitt remisstyrande, att det bör klargöras att det är socialnämnden i jourhemskommu-

nen som ska ansvara för utredningen av jourhemmet, detta då det är vanligt att flera kommuner använder sig av samma jourhem. Detta bör tydliggöras.

Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8. Insatser för barn som har både sociala och psykiatriska problem, punkt 11 (mp)

av Thomas Nihlén (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:So5 yrkande 16.

Ställningstagande

Jag anser att det krävs en större övergripande plan för hur barn och unga som har både sociala och psykiatriska problem ska få den hjälp de behöver för att fungera i samhället. Detta kräver ett gott och smidigt samarbete mellan olika institutioner, såsom Socialstyrelsen, Statens institutionsstyrelse, barn- och ungdomspsykiatri (både den öppna och den slutna verksamheten), socialtjänsten samt handikappnämnderna m.fl. runtom i landet. Ett sätt att överbygga problemen är att gå vidare med det förslag som Sociala barn- och ungdomsvårdskommittén lade fram om försök med fem samordnade verksamheter. Kommittén föreslår att bidrag ges till kommuner och landsting som gemensamt skapar och bedriver verksamhet med kvalificerad vård under en femårsperiod för barn som har både sociala och psykiatriska problem. Jag anser att det är ett intressant förslag som är väl värt att pröva och som skulle generera en del av den metodutveckling som så väl behövs för barn som har både sociala och psykiatriska behov. Regeringen bör återkomma med förslag om hur detta ska kunna ske. Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

9. Strategiska insatser för kunskapsutvecklingen inom socialtjänsten, punkt 13 (v)

av Eva Olofsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:So4 yrkande 2.

Ställningstagande

Jag delar synpunkten att det behövs ökade och långsiktiga satsningar som underlättar och stimulerar utvecklingen av kunskapsbaserad socialtjänst inom den sociala barn- och ungdomsvården. Jag ställer mig också bakom att frågan hur sådana insatser ska utformas utreds ytterligare. Jag anser dock att det behövs riktade satsningar på området och vill också framhålla de regionala forsknings- och utvecklingsenheterna som en viktig arena när det gäller att forskning blir till praktisk handling. Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

10. Nationellt riskbarncentrum, punkt 14 (v, mp)

av Thomas Nihlén (mp) och Eva Olofsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2007/08:So4 yrkande 3 och 2007/08:So5 yrkande 17.

Ställningstagande

Regeringen vill vänta med att inrätta ett nationellt riskbarncentrum till dess försöksverksamheten med barnahus är utvärderad. Regeringen vill dessutom i detta sammanhang avvakta dels uppföljning och utvärdering av det nyligen beslutade förslaget om utredning av barn som avlidit med anledning av brott, dels inrättandet av ett ”nationellt utvecklingscentrum för tidiga insatser till barn och unga som löper risk att drabbas av svårare psykisk ohälsa”. Vi delar inte regeringens uppfattning. Vi anser att den kunskapsbank som ett nationellt riskbarncentrum skulle innebära är angelägen och att inrättandet inte bör skjutas upp i avvaktan på utvärdering av verksamheter som ännu knappt kommit i gång. Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

11. Ökade möjligheter till provtagning för att hålla de särskilda ungdomshemmen drogfria, punkt 15 (v)

av Eva Olofsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar

a) 17 a § regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga,

b) regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:603) om verkställighet av slutna ungdomsvård.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2006/07:129 i denna del och motion 2007/08:So4 yrkande 4.

Ställningstagande

Jag stöder regeringens förslag om att Statens institutionsstyrelse ska ges utökade möjligheter till provtagning för att kontrollera alkohol- eller drog-påverkan hos dem som vårdas i särskilda ungdomshem. Jag anser dock att det i den nya bestämmelsen bör anges att det välgrundade skälet till provtagningen samt även provresultatet ska skrivas in i akten eller journalen. Provtagning när det gäller droger kan rätt utförd vara ett stöd till drogfrihet. Men den kan också utföras på sätt som är integritetskränkande och förnedrande. Det är av största vikt att så inte sker, att det verkligen finns välgrundade skäl till att provresultaten förs in i akt eller journal och att den personal som utför tester har behörighet så att provtagning och analys sker på ett vetenskapligt och etiskt korrekt sätt. Det ska även föras statistik över antalet gjorda prover och resultat av proven. Regeringen bör snarast återkomma med ett förslag till ändring av bestämmelsen i enlighet med vad jag beskrivit ovan. Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

12. En samordnad utveckling av den sociala tillsynen, punkt 16 (v)

av Eva Olofsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:So4 yrkandena 5–7 och avslår motion 2007/08:So5 yrkande 18.

Ställningstagande

Barn och unga som är placerade på HVB-hem är i en utsatt situation och i en stark beroendeställning till personalen. De flesta HVB-hemmen gör ett bra arbete, men det kan, inte minst på de många små hemmen, finnas eller uppkomma starka beroenden mellan föreståndare och personal och inom personalgruppen som gör det svårt för personal att reagera på missförhål-

landen. Jag anser därför att det finns skäl att införa en anmälningsplikt för personal vid missförhållanden på hem för vård eller boende för barn och unga, liknande lex Sarah.

Av ett projekt hos Rädda Barnen framgår att barn och unga som vårdas på HVB-hem inte vet vart de ska vända sig om de blir illa behandlade under sin placering. Jag anser att det bör vara naturligt att barn och unga ska kunna vända sig direkt till länsstyrelserna för att anmäla missförhållanden. Det finns inget lagligt hinder för detta, men det kräver att länsstyrelserna anpassar sin verksamhet för detta och ger barn och unga kunskap och möjligheter att höra av sig på sina villkor och utan risk för repressalier. Länsstyrelserna bör ges ett tydligt sådant uppdrag.

Ett problem som uppstått i vissa fall är att länsstyrelserna i princip saknar sanktionsmedel mot kommuner som trots upprepad kritik inte sköter tillsynen när det gäller placerade barn och unga. I princip kan länsstyrelserna bara offentliggöra kritiken, vilket inte hjälper de placerade barnen om den kritiserade kommunen inte bryr sig om den negativa publiciteten. Jag anser därför att regeringen bör se över länsstyrelsernas sanktionsmöjligheter mot kommuner som bryter mot lagen. Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

13. En samordnad utveckling av den sociala tillsynen, punkt 16 (mp)

av Thomas Nihlén (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:So5 yrkande 18 och avslår motion 2007/08:So4 yrkandena 5–7.

Ställningstagande

Jag anser att tryggheten för de barn och unga som behöver samhällets hjälp, stöd och skydd behöver säkerställas och att tilliten till att kommunerna ger familjer den hjälp de behöver måste förbättras. Samtidigt behöver kommunernas kunskaper och länsstyrelsernas kunskaper om kommunerna också förbättras så att de som behöver samhällets stöd verkligen får det. En sätt att göra detta kan vara att kommunerna under en treårsperiod ges skyldighet att redovisa för länsstyrelserna antalet anmälningar till socialtjänsten och antalet öppna utredningar samt antalet utredningar som läggs ned utan åtgärd och anledningen till detta. Länsstyrelserna bör gemensamt få i uppdrag att utveckla såväl hur detta ska genomföras som att finna andra metoder. Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

14. Barn som bevittnat våld, punkt 17 (mp)

av Thomas Nihlén (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:So5 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Den 15 november 2006 trädde den lagändring i socialtjänstlagen i kraft som tydliggör att socialtjänsten bör beakta att barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående vuxna är offer för brott. Detta är ett nytt perspektiv på våld inom familjen och kan vara svårt att hantera i och med att våld i nära relationer är komplicerade problem och brott. Jag anser att t.ex. länsstyrelserna bör få i uppdrag att utreda, redan nu efter ett år, hur kommunernas socialtjänst har hanterat och agerat enligt den nya lagen.

Ett annat problem är, såsom Rädna Barnen påpekar i sin kommentar till kommitténs betänkande, att enligt en kartläggning som gjordes 2006 finns det oklarheter om vilken terapeutisk hjälp barn- och ungdomspsykiatri (BUP) erbjuder våldsutsatta barn och ungdomar. Jag anser därför att ytterligare ett uppdrag bör ges till exempelvis länsstyrelserna att utreda hur samarbetet fungerar mellan socialtjänsten och BUP när det gäller barn och unga som bevittnat våld. Vad jag nu anført bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Särskilt yttrande

Utvecklingen av den sociala barn- och ungdomsvården (s)

Ylva Johansson (s), Christer Engelhardt (s), Lars U Granberg (s), Lennart Axelsson (s), Catharina Bråkenhielm (s) och Per Svedberg (s) anför:

Ungdomar som under uppväxten har en problemsituation som gör att de placeras i familjehems- eller institutionsvård är även som unga vuxna en mycket utsatt grupp. Samhället behöver förbättra insatserna för dessa ungdomar. Den tidigare regeringen tillsatte av denna anledning den parlamentariska Sociala barn- och ungdomsvårdskommittén som lämnade förslag i frågan hösten 2005 (SOU 2005:81). Regeringens förslag i propositionen som nu behandlas bygger på utredningens förslag, och vi stöder dessa förslag. Men det behöver tas ytterligare initiativ för att utveckla och stärka den sociala barn- och ungdomsvården. Vi erinrar om att vi i vårt budgetförslag (motion 2007/08:So558) avsätter 2,4 miljarder kronor till psykiatrin för perioden 2008–2010, vilket är 1,4 miljarder kronor mer än vad som föreslås i regeringens budgetproposition. Vi vill bl.a. använda de ökade anslagen till att förstärka barn- och ungdomspsykiatrin och till att göra särskilda insatser för ungdomar med en psykiatrisk problematik, som i dag enligt vår mening får för lite hjälp. Vi anser också att samverkan mellan den sociala barn- och ungdomsvården och socialtjänsten, skolan och psykiatrin behöver utvecklas. Vi har utvecklat detta närmare i vår partimotion Ungdomars villkor (motion 2007/08:Ub498). Vi anser att initiativ behövs för att stärka och utveckla samhällets insatser på området. Vi har för avsikt att följa utvecklingen och förbehåller oss rätten att återkomma i frågan.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2006/07:129 Utveckling av den sociala barn- och ungdomsvården m.m.:

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
2. lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga,
3. lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,
4. lag om ändring i lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård,
5. lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453).

Följdmotioner

2007/08:So4 av Eva Olofsson m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge Socialstyrelsen i uppdrag att följa upp barn, unga och deras familjers delaktighet i genomförandeplanernas utformande.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om riktade insatser till forskning och utveckling.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om inrättande av ett nationellt riskbarnscentrum.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ökade möjligheter till provtagning på de särskilda ungdomshemmen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om anmälningsplikt för personal vid missförhållanden i HVB-verksamhet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge länsstyrelserna i uppdrag att skapa goda möjligheter för barn och unga i familjehem och på HVB-hem att direkt kunna höra av sig till dem på sina villkor.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör se över länsstyrelsernas sanktionsmöjligheter mot en kommun som bryter mot lagen när det gäller tillsynen av placeringarna av barn och unga.

2007/08:So5 av Thomas Nihlén m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda hur kommunerna har hanterat och agerat enligt den nya lagen om barn som bevittnar våld.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utredning om hur samarbetet fungerar, vad det gäller barn och unga som bevittnar våld, mellan socialtjänsten och barn- och ungdomspsykiatri.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en utredning om lokala och regionala barnombudsmän.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en utredning vad gäller barns inflytande och delaktighet.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tillägg till Utredningen om familjecentraler angående en ny översyn av familjerådslagsmodellen.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om uppdrag till Socialstyrelsen om att utvärdera tillämpningen av 6 kap. 5 § socialtjänstlagen.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tillägg till bestämmelse i socialtjänstlagen angående genomförandeplan.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kontakt mellan syskon ska ingå i genomförandeplanen.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tillägg till utredningen angående familjehemsföräldrars villkor inom socialförsäkringen.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tillägg till utredningen Om grundläggande kriterier för bedömning av familjehem angående handledning före barnets ankomst, under tiden och efter, samt med anledning av de biologiska föräldrarnas kontakt och besök.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tillägg till utredningen Om grundläggande kriterier för bedömning av familjehem angående särskild utbildning för familjehemsföräldrar.

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en utredning angående ansvars- och rollfördelningen samt andra oklarheter mellan socialtjänsten och de verksamheter som rekryterar och stöder familjehemmen.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ändring av socialtjänstförordningen.
14. Riksdagen avslår förslaget om en bortre tidsgräns för vård i ett jourhem.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det är socialnämnden i jourhemskommunen som ska ansvara för utredningen av jourhemmet.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om försök med fem samordnade verksamheter för barn med både sociala och psykiatriska problem.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ett nationellt riskbarnscentrum bör startas snarast.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en samordnad utveckling av den sociala tillsynen.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2005

2005/06:Sf432 av Göran Hägglund m.fl. (kd):

24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utvärdera dagens samarbetsamtal och att i utvecklad form göra dessa till praxis.

2005/06:So270 av Ragnwi Marcelind (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att vidta åtgärder för att intensifiera stödet till barn som förlorar en förälder genom självmord.

2005/06:So321 av Carina Hägg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om barns rätt i slutna samfund.

2005/06:So499 av Lars Ohly m.fl. (v):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör se över möjligheten för att blivande föräldrar skall kunna erbjudas utbildning i genuspedagogik.

2005/06:So647 av Peter Althin m.fl. (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förebyggande åtgärder för att minska antalet vårdnadsfrågor som går till domstol.

2005/06:So695 av Ulrik Lindgren m.fl. (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att barn som drabbats av sorg erbjuds resurser i form av stödpersonfamilj.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2006

2006/07:Fi244 av Göran Persson i Stjärnhov m.fl. (s):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en nationell handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården.

2006/07:So208 av Carina Hägg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om barns rätt i slutna samfund.

2006/07:So222 av Kerstin Engle (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behov av föräldrautbildning.

2006/07:So265 av Mikael Oscarsson och Alf Svensson (båda kd):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att erbjuda familje- och relationsutbildningar.

2006/07:So373 av Else-Marie Lindgren (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stimulera uppbyggnaden av familjecentraler.

2006/07:So452 av Thomas Nihlén m.fl. (mp):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillsätta regionala och lokala barnombudsmän.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2007

2007/08:So230 av Agneta Berliner (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att socialtjänsten ska kunna utreda och ha kontakt med ett barn utan att en potentiellt farlig förälder får information.

2007/08:So284 av Else-Marie Lindgren (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stimulera uppbyggnaden av familjecentraler.

2007/08:So338 av Kjell Eldensjö (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om allmänna föräldrautbildningar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om allmänna äktenskaps- och relationsutbildningar.

2007/08:So402 av Solveig Hellquist (fp):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att barn i undantagsfall ska ha rätt till en egen kontakt med socialtjänsten och kontakt med BUP utan att förälder informeras.
i denna del

2007/08:So405 av Solveig Hellquist m.fl. (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om insatser för att förbättra familjehemsvården.

2007/08:So412 av Kerstin Engle (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behov av föräldrautbildning.

2007/08:So422 av Tommy Ternemar och Lars Mejern Larsson (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa en socionomlegitimation.

2007/08:So493 av Thomas Nihlén m.fl. (mp):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utredning om regionala och lokala barnombudsmän.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen
(1980:100)

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 4 § sekretesslagen (1980:100)¹ skall ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2006/07:108   Föreslagen lydelse

7 kap.
4 §²

Sekretess gäller inom socialtjänsten för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom eller henne närstående lider men. Sekretessen gäller dock inte beslut om omhändertagande, beslut om vård utan samtycke eller beslut om slutna ungdomsvård. Utan hinder av sekretessen får uppgift lämnas till enskild som uppnått myndig ålder om förhållanden av betydelse för att denne skall få vetskap om vilka hans eller hennes biologiska föräldrar är.

Inom kommunal familjerådgivning gäller sekretess för uppgift som enskild har lämnat i förtroende eller som har inhämtats i samband med rådgivningen.

Med socialtjänst förstås verksamhet enligt lagstiftningen om socialtjänst och den särskilda lagstiftningen om vård av unga och av missbrukare utan samtycke samt verksamhet som i annat fall enligt lag handhas av socialnämnd eller av Statens institutionsstyrelse. Till socialtjänst räknas också verksamhet hos annan myndighet som innefattar omprövning av socialnämnds beslut eller särskild tillsyn över nämndens verksamhet, verksamhet hos kommunal invandrarbyrå samt verksamhet enligt lagen (2007:000) om utredningar avseende barn som har avlidit i anledning av brott m.m. Med socialtjänst jämställs ärenden om bistånd åt asylsökande och andra utlänningar, ärenden om introduktionsersättning för flyktingar och vissa andra utlänningar, ärenden om tillstånd till parkering för rörelsehindrade, ärenden om allmän omvårdnad hos nämnd med uppgift att bedriva patientnämndsverksamhet samt verksamhet enligt lagstiftningen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Sekretess gäller i verksamhet som avser omhändertagande av personakt enligt 7 kap. 5 § socialtjänstlagen (2001:453) eller 23 c § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade för uppgift om enskilda personliga förhållanden. Utan hinder av sek-

Sekretess gäller i verksamhet som avser omhändertagande av personakt enligt 7 kap. 5 § socialtjänstlagen (2001:453) eller 23 d § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade för uppgift om enskilda personliga förhållanden. Utan hinder av sek-

¹ Lagen omtryckt 1992:1474.

² Senaste lydelse 2005:127.

retessen får uppgift i verksamhet som avses i 7 kap. 5 § socialtjänstlagen lämnas till socialnämnd och uppgift i verksamhet som avses i 23 c § lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade lämnas till nämnd som avses i 22 § samma lag, om uppgiften behövs för handläggning av ärende eller genomförande av beslut om stödinsatser, vård eller behandling och det är av synnerlig vikt att uppgiften lämnas.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Sekretess enligt första stycket gäller inte

1. beslut i ärenden om ansvar eller behörighet för personal inom kommunal hälso- och sjukvård, eller
2. beslut i fråga om omhändertagande eller återlämnande av personakt.

Beträffande anmälan i ärende om ansvar eller behörighet för personal inom kommunal hälso- och sjukvård gäller sekretess om det kan antas att den som uppgiften rör eller någon honom eller henne närstående lider betydande men om uppgiften röjs.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2008.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

Härigenom föreskrivs att 1, 4, 11, 17 a, och 24 §§ lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Insatser inom socialtjänsten för barn och ungdom skall göras i samförstånd med den unge och hans eller hennes vårdnadshavare enligt bestämmelserna i socialtjänstlagen (2001:453). Insatserna skall präglas av respekt för den unges människovärde och integritet.

Den som är under 18 år skall dock beredas vård enligt denna lag, om någon av de situationer som anges i 2 eller 3 § föreligger och det kan antas att behövlig vård inte kan ges den unge med samtycke av den eller dem som har vårdnaden om honom eller henne och, när den unge har fyllt 15 år, av honom eller henne själv.

Vård med stöd av 3 § får även beredas den som har fyllt 18 men inte 20 år, om sådan vård med hänsyn till den unges behov och personliga förhållanden i övrigt är lämpligare än någon annan vård och det kan antas att behövlig vård inte kan ges med den unges samtycke.

Vissa andra åtgärder får vidtas utan samtycke enligt 22 och 24 §§.

Vid beslut enligt denna lag skall vad som är bäst för den unge vara avgörande.

Den unges inställning skall så långt möjligt klarläggas. Hänsyn skall tas till den unges vilja med beaktande av hans eller hennes ålder och mognad.

Den unge skall få relevant information och hans eller hennes inställning skall så långt möjligt klarläggas. Hänsyn skall tas till den unges vilja med beaktande av hans eller hennes ålder och mognad.

4 §

Beslut om vård med stöd av denna lag meddelas av länsrätten efter ansökan av socialnämnden.

Ansökan skall innehålla en redogörelse för den unges förhållanden, de omständigheter som utgör grund för att den unge behöver beredas vård, tidigare vidtagna åtgärder och den vård som socialnämnden avser att anordna.

Beslut om vård med stöd av denna lag meddelas av länsrätten efter ansökan av socialnämnden.

Ansökan skall innehålla en redogörelse för

- den unges förhållanden,
- de omständigheter som utgör grund för att den unge behöver beredas vård,
- tidigare vidtagna åtgärder,
- den vård som socialnämnden avser att anordna,
- *hur relevant information lämnats till den unge,*
- *vilket slags relevant informa-*

¹ Senaste lydelse 2003:406.

*tion som lämnats, samt
– den unges inställning.*

11 §²

Socialnämnden bestämmer hur vården av den unge skall ordnas och var han eller hon skall vistas under vårdtiden.

Socialnämnden bestämmer hur vården av den unge skall ordnas och var han eller hon skall vistas under vårdtiden. *I fråga om den som vårdas i ett hem som avses i 12 § första stycket får dock Statens institutionsstyrelse i samband med att den unge transporteras besluta att han eller hon tillfälligt skall vistas i ett annat sådant hem.*

Nämnden får medge att den unge vistas i sitt eget hem, om detta kan antas vara bäst ägnat att främja vården av honom eller henne. Vård med stöd av denna lag skall dock alltid inledas utanför den unges eget hem.

Om nämndens beslut enligt första eller andra stycket inte kan avvaktas, får ordföranden eller någon annan ledamot som nämnden har förordnat besluta i frågan. Beslutet skall anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

Nämnden eller den åt vilken nämnden har uppdragit vården skall ha uppsikt över den unge och, i den utsträckning det behövs för att genomföra vården, bestämma om hans eller hennes personliga förhållanden.

Nämnden har under vårdtiden samma ansvar som vårdnadshavaren för att den unges grundläggande rättigheter enligt 6 kap. 1 § föräldrabalken tillgodoses.

17 a §³

Den intagne är, om inte annat föranleds av medicinska eller liknande skäl, skyldig att efter uppmaning *vid ankomsten till hemmet samt i samband med vistelse utanför hemmet* lämna blod-, urin- eller utandningsprov för kontroll av om han eller hon är påverkad av narkotika, alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel, sådana medel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel eller sådana medel som omfattas av lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor, om det kan misstänkas att den intagne är påverkad av något sådant medel.

Den intagne är, om inte annat föranleds av medicinska eller liknande skäl, skyldig att efter uppmaning lämna blod-, urin- eller utandningsprov för kontroll av om han eller hon är påverkad av narkotika, alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel, sådana medel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel eller sådana medel som omfattas av lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor, om det kan misstänkas att den intagne är påverkad av något sådant medel.

² Senaste lydelse 2003:406.

³ Senaste lydelse 2001:466.

24 §⁴

Länsrätten får efter ansökan av socialnämnden för viss tid eller tills vidare förbjuda den som har vårdnaden om en underårig att ta denne från ett hem som avses i 6 kap. 6 § socialtjänstlagen (2001:453) om det finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas om han eller hon skiljs från hemmet (flyttningsförbud).

Länsrätten får efter ansökan av socialnämnden för viss tid eller tills vidare förbjuda den som har vårdnaden om en underårig att ta denne från ett hem som avses i 6 kap. 6 § *första stycket* socialtjänstlagen (2001:453) om det finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas om han eller hon skiljs från hemmet (flyttningsförbud).

Denna lag träder i kraft den 1 april 2008.

⁴ Senaste lydelse 2003:406.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

dels att nuvarande 23 b § och 23 c § skall betecknas 23 c § och 23 d §, *dels* att 23 a § och nya 23 d § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 23 b §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

23 a §¹

Bestämmelserna i 21 a och 21 b §§ gäller i tillämpliga delar i enskild verksamhet. *Dokumentationen skall bevaras så länge den kan antas ha betydelse för åtgärder i verksamheten.*

Bestämmelserna i 21 a och 21 b §§ gäller i tillämpliga delar i enskild verksamhet. *Anteckningar och andra uppgifter i en personakt som tillhör en sådan sammanställning av uppgifter som avses i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten skall bevaras och därefter gallras två år efter det att den sista anteckningen gjordes i akten. Uppgifterna skall dock inte gallras så länge uppgifter om samma person inte har gallrats enligt andra stycket.*

Uppgifter i en sammanställning som avses i lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten skall gallras två år efter det att de förhållanden som uppgifterna avser har upphört.

Gallringen skall vara avslutad senast kalenderåret efter det att gallringsskyldigheten inträdde.

Den nämnd som beslutat om en insats som genomförs i en enskild verksamhet får träffa avtal med den som bedriver verksamheten om att handlingar skall överlämnas till nämnden när gallringsskyldigheten inträder. Detta gäller dock inte sådana handlingar som avses i 23 b §.

¹ Senaste lydelse 2005:125.

23 b §²

Handlingar i en personakt i enskild verksamhet som avser barn som placerats eller tagits emot i bostad med särskild service för barn som behöver bo utanför föräldrahemmet skall överlämnas för bevarande till den nämnd som beslutat om insatsen, när gallrings-skyldigheten enligt 23 a § första stycket inträder.

När gallringsskyldigheten enligt 23 a § första stycket inträder skall handlingar i enskild verksamhet, av hänsyn till forskningens behov, i ett representativt urval av kommuner och i övriga kommuner i fråga om ett representativt urval av personer överlämnas för bevarande till den nämnd som beslutat om insatsen.

23 d §³

Länsstyrelsen får besluta att en personakt i enskild verksamhet skall tas om hand

1. om verksamheten upphör,
2. om det på sannolika skäl kan antas att personakten inte kommer att handhas enligt föreskrifterna i denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen, eller
3. om den som ansvarar för personakten ansöker om det och det finns ett påtagligt behov av att akten tas om hand.

En omhändertagen personakt skall återlämnas, om det är möjligt och det inte finns skäl för omhändertagande enligt första stycket. Beslut i fråga om återlämnande meddelas av länsstyrelsen efter ansökan av den som vid beslutet om omhändertagande ansvarade för personakten.

Personakter som tagits om hand skall förvaras avskilda hos arkivmyndigheten i den kommun där akterna omhändertagits. Personakter skall bevaras i minst två år från det att de kom in till arkivmyndigheten. En myndighet som har hand om en personakt som har omhändertagits har, om en uppgift ur akten begärs för ett särskilt fall, samma skyldighet att lämna uppgiften som den haft som ansvarat för akten före omhändertagandet.

Personakter som tagits om hand skall förvaras avskilda hos arkivmyndigheten i den kommun där akterna omhändertagits. Personakter skall bevaras i minst två år från det att de kom in till arkivmyndigheten, dock får sådana handlingar som avses i 23 b § inte gallras. En myndighet som har hand om en personakt som har omhändertagits har, om en uppgift ur akten begärs för ett särskilt fall, samma skyldighet att lämna upp-

² Senaste lydelse av tidigare 23 b § 2005:125.

³ Senaste lydelse av tidigare 23 c § 2005:125.

giften som den haft som ansvarat
för akten före omhändertagandet.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2008.
2. Gallring med stöd av bestämmelserna i 23 a § i sin nya lydelse får göras tidigast den 1 april 2010.
3. Bestämmelserna i 23 b § i sin nya lydelse tillämpas inte om sista anteckningen i handlingarna har gjorts före ikraftträdandet av denna lag.

4 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:603) om verkställighet av slutna ungdomsvård

Härigenom föreskrivs att 18 a § lagen (1998:603) om verkställighet av slutna ungdomsvård skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Den dömda är, om inte annat förordas av medicinska eller liknande skäl, skyldig att efter uppmaning vid ankomsten till det särskilda ungdomshemmet samt i samband med vistelse utanför hemmet enligt 18 § lämna blod-, urin- eller utandningsprov för kontroll av om han eller hon är påverkad av narkotika, alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel, sådana medel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel eller sådana medel som omfattas av lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor, om det kan misstänkas att den dömda är påverkad av något sådant medel.

Föreslagen lydelse

18 a §¹

Den dömda är, om inte annat förordas av medicinska eller liknande skäl, skyldig att efter uppmaning lämna blod-, urin- eller utandningsprov för kontroll av om han eller hon är påverkad av narkotika, alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel, sådana medel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel eller sådana medel som omfattas av lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor, om det kan misstänkas att den dömda är påverkad av något sådant medel.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2008.

¹ Senaste lydelse 2001:480.

5 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

Härigenom föreskrivs i fråga om socialtjänstlagen (2001:453) dels att 3 kap. 5 §, 5 kap. 1 §, 6 kap. 6 §, 7 kap. 1, 3 och 5 §§, 11 kap. 3 §, 12 kap. 2 § samt 13 kap. 2 och 6 §§ skall ha följande lydelse, dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 7 kap. 3 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

5 §

Socialnämndens insatser för den enskilde skall utformas och genomföras tillsammans med honom eller henne och vid behov i samverkan med andra samhällsorgan och med organisationer och andra föreningar.

När en åtgärd rör ett barn skall *barnets* inställning så långt det är möjligt klarläggas. Hänsyn skall tas till barnets vilja med beaktande av dess ålder och mognad.

När en åtgärd rör ett barn skall *barnet få relevant information och hans eller hennes* inställning så långt det är möjligt klarläggas. Hänsyn skall tas till barnets vilja med beaktande av dess ålder och mognad.

5 kap.

1 §

Socialnämnden skall

– verka för att barn och ungdom växer upp under trygga och goda förhållanden,

– i nära samarbete med hemmen främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos barn och ungdom,

– med särskild uppmärksamhet följa utvecklingen hos barn och ungdom som har visat tecken till en ogynnsam utveckling,

– aktivt arbeta för att förebygga och motverka missbruk bland barn och ungdom av alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel eller beroendeframkallande medel samt dopningsmedel,

– i nära samarbete med hemmen sörja för att barn och ungdom som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver och, om hänsynen till den unges bästa motiverar det, vård och fostran utanför det egna hemmet,

– i sin omsorg om barn och ungdom tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan ett mål eller ärende om vårdnad, boende, umgänge eller adoption har avgjorts.

– i sin omsorg om barn och ungdom tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan ett mål eller ärende om vårdnad, boende, umgänge eller adoption har avgjorts,

– i sin omsorg om barn och ungdom tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan vård och fostran

utanför det egna hemmet upphört.

6 kap.

6 §¹

Ett barn får inte utan socialnämndens medgivande eller beslut om vård tas emot för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem som inte tillhör någon av föräldrarna eller någon annan som har vårdnaden om honom eller henne.

Socialnämnden får inte lämna medgivande eller fatta beslut om vård utan att förhållandena i det enskilda hemmet och förutsättningarna för vård i hemmet är utredda. Om nämndens prövning gäller ett hem i en annan kommun, skall nämnden informera och samråda med den kommunen innan den fattar sitt beslut.

Socialnämnden får inte lämna medgivande eller fatta beslut om vård utan att förhållandena i det enskilda hemmet och förutsättningarna för vård i hemmet är utredda av socialnämnd. Om nämndens prövning gäller ett hem i en annan kommun, skall nämnden informera och samråda med den kommunen innan den fattar sitt beslut.

Socialnämnden får inte placera ett barn i ett sådant enskilt hem som vid upprepade tillfällen tar emot barn för tillfällig vård och fostran (jourhem) om inte förhållandena i det enskilda hemmet och förutsättningarna för vård i det är utredda av socialnämnd.

Om det inte finns särskilda skäl får ett barn vårdas i ett jourhem i högst två månader efter det att socialnämndens utredning enligt 11 kap. 2 § om ingripande till barnets skydd eller stöd avslutats.

7 kap.

1 §

Ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ får inte utan tillstånd av länsstyrelsen yrkesmässigt bedriva verksamhet i form av

1. hem för vård eller boende,
2. sådana boenden som motsvarar dem som avses i 5 kap. 5 § andra stycket eller 5 kap. 7 § tredje stycket,
3. hem för viss annan heldygnsvård,
4. hem eller öppen verksamhet för vård under en begränsad del av dygnet.
4. hem eller öppen verksamhet för vård under en begränsad del av dygnet, oavsett var verksamheten bedrivs.

Tillstånd skall sökas hos länsstyrelsen i det län där verksamheten skall bedrivas.

¹ Senaste lydelse 2003:407.

Tillstånd behövs inte för sådan verksamhet som kommunen genom avtal enligt 2 kap. 5 § har överlämnat till en enskild att utföra.

Kommun och landsting som driver hem för vård eller boende, samt kommun som genom avtal enligt 2 kap. 5 § har överlämnat till enskild att driva sådant hem, skall anmäla denna verksamhet till länsstyrelsen.

3 §

Bestämmelserna i 11 kap. 5 och 6 §§ gäller i tillämpliga delar i enskild verksamhet som står under länsstyrelsens tillsyn enligt denna lag. *Dokumentationen skall bevaras så länge den kan antas ha betydelse för åtgärder i verksamheten.*

Bestämmelserna i 11 kap. 5 och 6 §§ gäller i tillämpliga delar i enskild verksamhet som står under länsstyrelsens tillsyn enligt denna lag. *Anteckningar och andra uppgifter i en personakt som tillhör en sammanställning av uppgifter som avses i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten skall bevaras och därefter gallras två år efter det att den sista anteckningen gjordes i akten. Uppgifterna skall dock inte gallras så länge uppgifter om samma person inte har gallrats enligt andra stycket.*

Uppgifter i en sammanställning som avses i lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten skall gallras två år efter det att de förhållanden som uppgifterna avser har upphört.

Gallringen skall vara avslutad senast kalenderåret efter det att gallringsskyldigheten inträdde.

Den socialnämnd som beslutat om en insats som genomförs i en enskild verksamhet får träffa avtal med den som bedriver verksamheten om att handlingar skall överlämnas till nämnden när gallringsskyldigheten inträder. Detta gäller dock inte sådana handlingar som avses i 3 a §.

3 a §

Handlingar i en personakt i enskild verksamhet som avser barn som har placerats eller tagits emot i ett hem för vård eller boende

eller i sådant boende som avses i 5 kap. 7 § tredje stycket skall överlämnas för bevarande till den socialnämnd som beslutat om insatsen, när gallringsskyldigheten enligt 3 § första stycket inträder.

När gallringsskyldigheten enligt 3 § första stycket inträder skall handlingar i enskild verksamhet, av hänsyn till forskningens behov, i ett representativt urval av kommuner och i övriga kommuner i fråga om ett representativt urval av personer överlämnas för bevarande till den socialnämnd som beslutat om insatsen.

5 §

Länsstyrelsen får besluta att en personakt i enskild verksamhet som står under länsstyrelsens tillsyn enligt denna lag skall tas om hand

1. om verksamheten upphör,
2. om det på sannolika skäl kan antas att personakten inte kommer att handhas enligt föreskrifterna i denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen, eller
3. om den som ansvarar för personakten ansöker om det och det finns ett påtagligt behov av att akten tas om hand.

En omhändertagen personakt skall återlämnas, om det är möjligt och det inte finns skäl för omhändertagande enligt första stycket. Beslut i fråga om återlämnande meddelas av länsstyrelsen efter ansökan av den som vid beslutet om omhändertagande ansvarade för personakten.

Personakter som har tagits om hand skall förvaras avskilda hos arkivmyndigheten i den kommun där akterna omhändertagits. Personakterna skall bevaras i minst två år från det att de kom in till arkivmyndigheten. En myndighet som har hand om en personakt som har omhändertagits har, om en uppgift ur akten begärs för ett särskilt fall, samma skyldighet att lämna uppgiften som den haft som ansvarat för akten före omhändertagandet.

Personakter som har tagits om hand skall förvaras avskilda hos arkivmyndigheten i den kommun där akterna omhändertagits. Personakterna skall bevaras i minst två år från det att de kom in till arkivmyndigheten, *dock får sådana handlingar som avses i 7 kap. 3 a § inte gallras.* En myndighet som har hand om en personakt som har omhändertagits har, om en uppgift ur akten begärs för ett särskilt fall, samma skyldighet att lämna uppgiften som den haft som ansvarat för akten före omhändertagandet.

11 kap.

3 §

När *ett barn* behöver vårdas i ett annat hem än det egna skall en

När *någon* behöver vårdas i ett hem för vård eller boende eller i

plan upprättas för den vård som socialnämnden avser att anordna. Planen skall även uppta åtgärder och insatser som andra huvudmän har ansvar för.

ett familjehem skall en plan upprättas för den vård som socialnämnden avser att anordna. Planen skall även uppta åtgärder och insatser som andra huvudmän har ansvar för.

För barn och unga som vårdas i ett hem för vård eller boende eller i ett familjehem skall en plan upprättas över hur vården skall genomföras.

12 kap.

2 §²

Följande handlingar får inte gallras med stöd av bestämmelserna i 1 § första stycket:

1. handlingar som kommit in eller upprättats i samband med utredning om faderskap eller föräldraskap enligt 1 kap. 9 § förädrabalken,

2. handlingar som kommit in eller upprättats i samband med utredning om adoption,

3. handlingar som kommit in eller upprättats i samband med att ett barn har placerats eller tagits emot i ett hem för vård eller boende, i ett familjehem eller i ett annat enskilt hem som inte tillhör någon av föräldrarna eller någon annan som har vårdnaden om barnet.

3. handlingar som kommit in eller upprättats i samband med att ett barn har placerats eller tagits emot i ett hem för vård eller boende, i ett familjehem, *i sådant boende som avses i 5 kap. 7 § tredje stycket* eller i ett annat enskilt hem som inte tillhör någon av föräldrarna eller någon annan som har vårdnaden om barnet.

Avtal enligt 6 kap. 6 §, 14 a § andra stycket eller 15 a § tredje stycket förädrabalken som godkänts av socialnämnden får inte gallras förrän barnet fyllt arton år.

Handlingar skall vidare undantas från gallring enligt bestämmelserna i 1 § av hänsyn till forskningens behov i ett representativt urval av kommuner och i övriga kommuner beträffande ett representativt urval av personer.

13 kap.

2 §

Länsstyrelsen har tillsyn över den socialtjänst som kommunerna inom länet svarar för.

Länsstyrelsen skall därvid

- följa socialnämndernas tillämpning av denna lag,
- informera och ge råd till allmänheten i frågor som rör socialtjänsten,
- biträda socialnämnderna med råd i deras verksamhet,
- främja samverkan på socialtjänstens område mellan kommunerna och andra samhällsorgan,

² Senaste lydelse 2006:463.

– verka för att kommunerna planerar för att kunna tillgodose framtida behov av bistånd i form av hemtjänst samt sådant boende som avses i 5 kap. 5 § andra stycket och 5 kap. 7 § tredje stycket,

– även i övrigt se till att socialnämnderna fullgör sina uppgifter på ett ändamålsenligt sätt.

– kontrollera efterlevnaden av lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall och lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga,

– även i övrigt se till att socialnämnderna fullgör sina uppgifter på ett ändamålsenligt sätt.

6 §

Om det förekommer något missförhållande i

1. annat hem för vård eller boende än sådant som avses i 6 kap. 3 §,
2. enskild verksamhet som står under länsstyrelsens tillsyn enligt 3 §,
3. hemtjänst,
4. sådant boende som avses i 5 kap. 5 § andra stycket och 5 kap. 7 §

tredje stycket,

får länsstyrelsen förelägga den som svarar för verksamheten att avhjälpa missförhållandet.

Ett föreläggande skall innehålla uppgifter om de åtgärder som tillsynsmyndigheten anser nödvändiga för att det påtalade missförhållandet skall kunna avhjälpas.

Om missförhållandet är allvarligt och länsstyrelsens föreläggande inte följs, får länsstyrelsen förbjuda fortsatt verksamhet.

Om missförhållandet är så allvarligt att det föreligger fara för barns liv, hälsa eller personliga säkerhet får länsstyrelsen, utan föregående föreläggande, förbjuda fortsatt verksamhet vid annat hem för vård eller boende än sådant som avses i 6 kap. 3 §.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2008.
  2. Gallring med stöd av bestämmelserna i 7 kap. 3 § i sin nya lydelse får göras tidigast den 1 april 2010.
  3. Bestämmelserna i 7 kap. 3 a § tillämpas inte om sista anteckningen i handlingarna har gjorts före ikraftträdandet av denna lag.